

GROENBELEIDSPLAN GEMEENTE VEERE

Deelrapportage 2
Algemene inleiding
Beheervisie

augustus 2012

Inhoud

Inhoud	2
1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding	4
1.2 Doelstelling	4
2. Opzet groen-beleidsplan 2012	6
3. Kwaliteitsomschrijving openbaar groen	7
4 INLEIDING	10
5 ANALYSE BEHEER- PROBLEMATIEK	11
Versnippering groenelementen	11
6 VISIE OP HOOFDLIJNEN	14
6.1 Opgave	14
6.2 uniform en optimaal onderhoud per beheergroep	14
Extensief beheer	14
6.3 Spreiding beheerintensiteit door zonering beheergroepen.	14
6.4 Randvoorwaarden bij de aanleg van nieuwe beplantingen	17
Flora- en faunawetgeving versus beheer.	19
Overige aandachtspunten	19
7 UITWERKING PER BEHEER-GROEP	20
Bomen (011)	20
Vormbomen (012,013)	22
Bosplantsoen (021, 022)	23
Heesters (031)	25
Rozen (041)	27
Bodembedekkers (051, 052)	28
Vaste planten en éénjarigen (061, 062)	29
Hagen (071, 072 en 073)	30
Blokhuizen (074)	32
Gazon (101)	33
Ruw gras (111 en 112)	35
Sloten en waterpartijen (121, en 122)	37
Grafbeplanting (131)	38
(Half)verhardingen (141, 142)	39
8 CONCLUSIE EN VERVOLGTRAJECT	40
8.1 Algemeen	40
8.2 Uitwerking Kenschets	40
8.3 Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)	41
8.4 Burgerparticipatie	41
Bijlagen: kaarten groenzonering	43

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In 2004 heeft de gemeente Veere een groenbeleidsplan vastgesteld. Door ontwikkelingen in het beheer, wijziging van het areaal openbaar groen en de integratie met andere onderdelen in de openbare ruimte is het gewenst dat het groenbeleidsplan geactualiseerd wordt.

De gemeente Veere grenst voor een groot gedeelte aan de Noordzeekust. Grote delen van de gemeente kennen een sterk toeristisch en recreatief gebruik. De openbare ruimte van een aantal woonkernen kent dan ook een intensief gebruik.

Het openbaar groen heeft dus niet alleen een functie voor de bewoners, maar draagt ook in belangrijke mate bij aan de kwaliteit van het toeristisch product van de gemeente Veere.

Gapinge, Kerkring

Het groenbeleidsplan geeft voor de komende 10 jaar een visie op de gewenste kwaliteit, de uiterlijke verschijningsvorm en het te voeren beheer van de openbare ruimte.

Het groenbeleidsplan schept daarmee een kader voor de uitwerking van de groenplannen per woonkern. In deze toekomstige plannen kan de praktijksituatie worden getoetst aan de visie van het groenbeleidsplan. Op basis hiervan kunnen jaarlijkse beheerplannen worden samengesteld.

De gemeente heeft alle gegevens over het openbaar groen opgeslagen in een groenbeheersysteem.

Parallel aan de beleidsformulering voor het groen starten we de integrale kwaliteitsbeoordeling van de openbare ruimte. Hiervoor worden de landelijk vastgestelde (IBOR) normen gebruikt.

De gegevens uit het groenbeheersysteem, gekoppeld aan de kwaliteitsnormen van IBOR biedt de gemeente de mogelijkheid sturing te geven aan het onderhoudproces. Gebleken is dat communiceren over het onderhoud middels beelden voor iedereen zeer duidelijk is. Een aparte beeldkwaliteitscatalogus voor de gemeente Veere zal onderdeel uitmaken van het groenbeleidsplan.

1.2 Doelstelling

In de door de gemeenteraad vastgestelde 'Structuurvisie' wordt de kwaliteit van de openbare ruimte van groot belang geacht voor de leefbaarheid van de kernen. Om het juiste "DNA" voor een kern te realiseren kunnen we in dit rapport voor het beheer van de openbare ruimte de volgende doelstellingen formuleren:

- Het formuleren van hoge kwaliteitseisen aan de openbare ruimte en het beheer daarvan;
- Het benoemen en duurzaam ontwikkelen van de eigen identiteit van de kernen;

De kwaliteit van de openbare ruimte is een tamelijk complex begrip. Landelijk is de kwaliteitscatalogus van de CROW erkend als norm. De vertaling van de landelijke normen richting "Veerse" normen maakt onderdeel uit van dit project. In deelrapportage 3 wordt deze kwaliteitscatalogus verder uitgewerkt.

De 13 kernen in de gemeente Veere hebben elk een eigen karakter en identiteit. Zo is Domburg een uitgesproken badplaats met flanerende toeristen en een intensief gebruik van de openbare ruimte. In contrast met Domburg is Grijpskerke een meer op eigen bewoners gerichte kern met een minder intensief gebruik van het openbaar terrein. Daarnaast zijn tussen bepaalde kernen ook duidelijke overeenkomsten aan te wijzen. Deze overeenkomsten en verschillen dienen in het groenbeleidsplan te worden gerespecteerd. De ruimtelijke karakteristiek wordt daarom per woonkern vastgelegd.

2. Opzet groen-beleidsplan 2012

De opzet van het groenbeleidsplan wijkt nauwelijks af van de vorige versie. De beoordeling van de openbare ruimte, met als leidraad een beeldkwaliteitscatalogus, zal in deelrapportage 3 uitgewerkt worden. Een visie op openbaar groen heeft een ruimtelijk aspect en een beheer aspect. Beplanting is een element dat mede het karakter van de openbare ruimte bepaalt. Met behulp van bomen, hagen en opgaande heesters kunnen ruimtes worden begrensd.

Beplantingsvormen als gazon, bodem-bedekkers en ruw gras zijn ruimtevormend en bieden mogelijkheden voor spelen en verblijf.

In een ruimtelijke visie wordt bepaald waar beplanting wordt toegepast en hoe deze er uit kan zien. De ruimtelijke visie beperkt zich tot de hoofdlijnen en karakteristieken van het groen in de dorpskernen.

Iedere beplanting heeft om optimaal te kunnen groeien onderhoud nodig. Zo moeten hagen geknipt, en moet gazon frequent gemaaid worden.

In een beheervisie wordt de wijze van onderhoud van de verschillende beplantingsvormen vastgelegd en onderbouwd.

Naast de beschrijving van de onderhoudsmaatregelen regelt de beheervisie ook de spreiding van de beheerintensiteit over de gemeente. Waar mag het onderhoud intensief of extensief zijn en wat zijn de bijbehorende beplantingsbeelden?

Beheervisie en ruimtelijke visie benaderen de beplanting vanuit een verschillende invalshoek.

Er is gekozen om de beheervisie en de ruimtelijke visie in twee afzonderlijke rapportages uit te werken, mede doordat de omvang in pagina's van één rapport te groot wordt. De twee rapporten hebben dezelfde inleiding, doelstelling en samenvatting. De hoofdlijnen van het groenbeleidsplan zijn dus in beide rapporten terug te vinden.

Het bestaande systeem van het geautomatiseerd groenbeheer wordt aangepast en benut voor het inzichtelijk maken van de gevolgen van bepaalde beleidskeuzes. (Financiële) consequenties van veranderde beheermethoden kunnen aan de hand van simulaties met behulp van de computer snel inzichtelijk worden gemaakt. De opzet van het groenbeheersysteem wordt in een bijlagenrapport op schrift gesteld.

Opzet groenbeleidsplan:

Deelrapportage 1

- Algemene inleiding
- Ruimtelijke visie
- kenschets per woonkern

Deelrapportage 2

- Algemene inleiding
- Beheervisie:
 - groenzonering, visie op wijze van onderhoud

Deelrapportage 3

- Kwaliteitscatalogus Veere

Deelrapportage 4 (wordt uitgewerkt)

- Opzet geautomatiseerd groenbeheer systeem
- Werkpakketten
- Kengetallen

3. Kwaliteitsomschrijving openbaar groen

In hoofdstuk 1 is het belang van een hoogwaardig openbaar groen voor de kwaliteit van de buitenruimte reeds genoemd. Dit stelt hoge eisen aan de kwaliteit en het onderhoudsniveau van de beplanting.

Wat is nu een hoge kwaliteit als het gaat om openbaar groen? En staat een hoog onderhoudsniveau garant voor een hoge kwaliteit? Om antwoord te kunnen geven op deze vragen worden de begrippen kwaliteit en onderhoudsniveau in relatie tot openbaar groen nader toegelicht.

In zijn algemeenheid laat de kwaliteit van het openbaar groen zich goed omschrijven aan de hand van de onderstaande begrippen;

Esthetische kwaliteit

De kerkring van Grijskerke is over het gehele oppervlak beplant met monumentale linden. De groene massa rond de kerk benadrukt al vanuit het omliggende landschap de kern van het dorp. De kern Zoutelande is duidelijk onder te verdelen in een wijk met een 'boskarakter' en een deel zonder opgaande bomen.

Grijskerke, Kerkring

Bovengenoemde voorbeelden laten zien dat verschillen in beplanting het onderscheid tussen de ruimtelijke elementen van een woonkern kunnen

accentueren. Het openbaar groen verbetert hiermee de oriëntatiemogelijkheden in een woonkern en geeft de kern 'kop en staart'. Het op de juiste manier toepassen van openbaar groen versterkt de (historische) herkenbaarheid van de openbare ruimte. De esthetische kwaliteit van het openbaar groen wordt voor een deel bepaald door de toegepaste beplanting en het beplantingsontwerp.

Zoutelande, Bosweg

In parken, begraafplaatsen en op een bungalowpark als Breezand 1 is dit het geval. Beplanting is hier de drager van de openbare ruimte. In (woon)straten en op pleinen zijn openbaar groen, architectuur en de stedenbouwkundige opzet bepalend voor de kwaliteit van de openbare ruimte. Een kwaliteitsverbetering van het openbaar groen moet in de dorpen dus in samenhang met architectuur en stedenbouw tot stand komen. Het aspect van de esthetische kwaliteit wordt behandeld in deel 1 van het groenbeleidsplan: Kenschets kernen.

Functionele kwaliteit

Het aanbrengen van beplanting gebeurt niet alleen omdat groen als prettig en mooi wordt ervaren, maar ook met een specifieke functie.

Voorbeelden hiervan zijn het visueel afschermen van gebouwen, struikbeplanting langs fietspaden en sportvelden als beschutting tegen de wind en het aanbrengen van hagen als verkeersgeleiding.

Gapinge, functioneel groen

Indien de functie die de beplanting is toebedacht goed wordt vervuld is ook een hoge functionele kwaliteit aanwezig.

Ecologische kwaliteit

Het openbaar groen heeft bijna altijd ecologische waarde. De waarde verschilt per beplantingstype en de omvang van het element. De ecologische waarde wordt groter naarmate de groenelementen groter van omvang en/of een aaneengesloten structuur vormen. Daarnaast zijn variatie in opbouw en het toepassen van inheemse soorten van invloed op de ecologische betekenis. In de grote groengebieden zoals parken en singels is ruimte aanwezig voor een meer natuur-vriendelijk beheer. Het aanwezige bosplantsoen, struweel en ruigten vormen een aantrekkelijke omgeving voor diverse planten- en diersoorten. Een meer extensief beheer leidt tot versterking van de ecologische kwaliteiten. Waar mogelijk kan worden aangesloten op de ecologische (hoofd)structuur en plaatselijke natuurgebieden.

Grotere eenheden, ecologisch waardevol

Beheerkwaliteit

De bovengenoemde kwaliteiten kunnen niet tot stand komen als de middelen voor een efficiënt beheer en onderhoud ontbreken. Een doelmatig groenbeheer hangt samen met de keuze van de beplantingstypen, terreinontwerp en de beschikbare machines en personeel. Voor beplantingselementen met een intensief onderhoud geldt dat goed moet worden gezien waar deze kunnen worden toegepast. Voor minder onderhouds-gevoelige beplanting geldt dat toepassing wel mogelijk moet zijn binnen de grenzen van de vereiste functie en de beschikbare ruimte. Een beplanting heeft een hoge beheerkwaliteit als een hoge ruimtelijke, functionele of ecologische kwaliteit hand in hand gaat met een efficiënt en kostenbewust beheer.

**Serooskerke, Noordweg
Ruimtelijk functioneel of economisch**

Groenbeheervisie

4 INLEIDING

De beheervisie geeft het beleid van de gemeente Veere ten aanzien van het onderhoud van het openbaar groen weer. De visie omvat zowel de aard van het te voeren beheer als de spreiding van de beheerintensiteit over de gemeente.

Iedere beplantingvorm heeft een eigen pakket aan onderhoudsmaatregelen nodig om te kunnen uitgroeien tot volwassen planten. Zo hebben rozen regelmatige snoei nodig en moeten sloten één maal per jaar geschoond worden. Beplantingsvormen met een gelijk pakket aan onderhoudsmaatregelen worden in het vervolg van dit rapport aangeduid met de term 'beheergroep'.

Hagen worden twee keer per jaar geknipt

Hagen en gazons bijvoorbeeld, vragen een frequent jaarlijks beheer van knippen en maaien. Mede door het regelmatig terugkerende onderhoud hebben deze beheergroepen een gecultiveerd karakter en een intensief beheer. Bosplantsoen en ruig gras hebben een jaarlijks beheer met een lage frequentie. Het eenvoudiger onderhoud, in combinatie met de meer natuurlijke beplantingsopbouw geven deze beheergroepen juist een 'natuurlijk' karakter en een extensief beheer. In het areaal beplanting van de gemeente Veere zijn 27 beheergroepen onderscheiden, elk met een eigen karakter, onderhoudsmethodiek en beheerintensiteit. Omdat de aard van de beheergroepen verschillen, zijn ook de

(beheer)problemen en te geven oplossingen per groep verschillend.

In hoofdstuk 5 worden de belangrijkste problemen en knelpunten in het huidige beheer geschetst. Vervolgens wordt in hoofdstuk 6 de algemene beheervisie gegeven, die in hoofdstuk 7 per beheergroep wordt uitgewerkt.

Hoofdstuk 8 behandelt het vervolgtraject na de opstelling van het Groenbeleidsplan.

De beschrijving van de jaarlijkse onderhoudsmaatregelen per beheergroep is weergegeven in deelrapportage 3.

5 ANALYSE BEHEER- PROBLEMATIEK

Eenduidig beheer

Een eenduidig beheer per beheergroep is noodzakelijk om het onderhoud van de gemeente te structureren en aan kwaliteitsverbetering te werken. Elke beheergroep krijgt, of deze nu in Grijpskerke of Vrouwenpolder ligt, hetzelfde onderhoudspakket. Het areaal beplantingen is geïnventariseerd en de bestaande werkpakketten zijn met de buitendienst geëvalueerd en per beheergroep vastgesteld. Het onderhoud zoals opgesteld door de gemeente wordt getoetst aan de visie en waar nodig bijgesteld.

Spreiding beheerintensiteit

Een intensief beheer brengt hoge kosten met zich mee en leidt tot een beplanting met een meer gecultiveerd karakter. Op sommige plaatsen zal dit gewenst zijn, op andere plaatsen is juist behoefte aan een extensieve en meer natuurlijke uitstraling. Om de wensen en behoeften van de gemeente ten aanzien van beheerintensiteit en karakter van het openbaar groen te kunnen sturen is een instrument nodig. Dit instrument wordt in de visie uitgewerkt.

Een eenduidig beheer en het sturen van de beheerintensiteit zijn de belangrijkste onderdelen op weg naar een hogere beheerkwaliteit. Op een lager schaalniveau zijn meer beheerproblemen aan te wijzen, die hieronder in het kort worden aangegeven.

Locatiekeuze beheergroepen

In de jaren tachtig zijn diverse nieuwbouwplannen ontwikkeld waarbij opgaande heesters en inheems bosplantsoen toegepast is in plantvakken langs wegen en trottoirs. Gevolg van deze sortimentskeuze is geweest dat de vakken vanwege het overhangen van de takken over de stoep of de weg middels een onnatuurlijk en intensief knipbeheer in toom worden gehouden. Bij de aanplant van struiken is het verstandig

rekening te houden met de uiteindelijke grootte die de beplanting kan bereiken en de eisen die een beplanting aan de directe omgeving stelt. De problematiek wordt behandeld middels het opstellen van een aantal randvoorwaarden bij de aanleg van nieuwe beplantingen.

Bereikbaarheid beplanting voor materieel

Het onderhoud van een beheergroep kan een sterk arbeidsintensiever karakter krijgen als de regulier te gebruiken machine niet bij de beplanting kan komen. De handelingen die normaal machinaal worden uitgevoerd moeten dan handmatig worden verricht. Voorbeelden van deze problematiek zijn te vinden bij de beheergroep sloten, hagen en gazon.

Het verbeteren van de bereikbaarheid zal per situatie moeten worden gezien. Vaak is om technische redenen geen ruimte beschikbaar en zal wellicht gezocht moeten worden naar een andere beplantingsvorm.

Een brede maaier komt hier niet

Versnippering groenelementen

De grootte en onderlinge afstand tussen de beplantingselementen heeft een relatie met de beheerefficiëntie. Kleine verspreid liggende vakken maken verplaatsingen van mensen en machines tijdens het onderhoud noodzakelijk. In de kenschets wordt deze problematiek gekoppeld aan een esthetische invalshoek. De uitwerking van de problemen met snippergroen vindt dan ook plaats in de kenschets.

Arbo wet en regelgeving

De ARBO wet en regelgeving bepaalt wat veilig en gezond werken op en om de werkplek is. Werken in de openbare

ruimte brengt bepaalde risico's met zich mee. Bij werkzaamheden lopen zowel degenen die het werk uitvoeren als de weggebruikers risico's. Om de risico's te minimaliseren verplicht de Arbowet en regelgeving tot een aantal voorschriften. Jaarlijks worden de risico's geïnventariseerd, indien nodig maatregelen getroffen en geëvalueerd (RIE). De werkgever is verplicht zijn werknemers voor alle soorten werkzaamheden de daarvoor verplichte beschermende kleding te verstrekken aan zijn werknemers. De werknemers zijn verplicht de beschermende kleding te dragen wanneer dit voorgeschreven is. Bij werkzaamheden op of naast de openbare weg is de uitvoerder van de werkzaamheden verplicht een veilige werkplek te creëren. Het werkvak dient volgens de voorschriften met de daarvoor geldende verkeersmaatregelen aangekondigd en afgebakend te zijn. De te gebruiken machines moeten gekeurd zijn en mogen alleen gebruikt worden voor de werkzaamheden waar ze voor gemaakt zijn. Het uitvoerende personeel dient opgeleid en gecertificeerd te zijn om de risico volle werkzaamheden uit te voeren. Deze voorschriften gelden niet alleen voor eigen personeel. De aannemers moeten eveneens volgens de ARBO wet en regelgeving werken. Uit het onderzoek naar fysieke belasting is gebleken dat er veel repeterende en inspannende bewegingen zijn. Om dit zoveel mogelijk te minimaliseren, worden naar mogelijkheden gezocht om machinaal te werken. Dit kan invloed hebben op het beeld en de kwaliteit van het openbaar groen.

Snippergroen (Koudekerke)

Vorbereiding voor de aanplant

Met name bij laagblijvende beplanting komt het voor dat onkruid tot in lengte van jaren door de gewenste aanplant heen blijft groeien. Er ontstaat een beplantingsbeeld dat al snel als verwaarloosd wordt ervaren. Het bijbehorende onderhoud van onkruid wieden tussen bodembedekkers is vrijwel onmogelijk en zeer tijdrovend. Vaak ligt de oorzaak van de hoge onkruiddruk in de voorbereiding van het plantvak voor de aanplant. (Wortel)onkruiden die niet geheel verwijderd zijn kunnen zich weer gaan vermenigvuldigen, en in de jonge aanplant blijven doorgroeien. Het is van groot belang dat voor de aanplant het plantvak is voorzien van geschikte teelaarde, vrij van onkruid.

Toepassing chemische bestrijdingsmiddelen

Het gebruik van chemische onkruidbestrijdingsmiddelen wordt steeds moeilijker. De uitspoeling van restanten vergif richting het grond- en oppervlaktewater moet vrijwel onmogelijk zijn. De zogenaamde DOB methode (duurzaam onkruidbeheer) combineert een optimale werking van het bestrijdingsmiddel met een zo klein mogelijke uitspoeling. De gemeente Veere voert de onkruidbestrijding op verhardingen uit volgens deze DOB-methode en is hiervoor gecertificeerd. Chemische onkruidbestrijding in het openbaar groen wordt alleen toegepast bij de voorbereiding van de aanleg van beplantingen en is verder vrijwel compleet vervangen door een intensief schoffelbeheer in combinatie met een optimale afdekking van de grond door de planten. Bij de bestrijding van woekerplanten zoals de Berenklauw en de Japanse Duizendknoop worden incidenteel chemische middelen gebruikt. De onkruidbestrijding op verhardingen volgens de DOB-methode gebeurt met de Weed-It. De Weed-It spuit alleen het onkruid tussen de verhardingen met een chemisch bestrijdingsmiddel. Het afschaffen van het gebruik van het middel Round-up zou kunnen leiden tot een forse toename van de onderhoudskosten. Alternatieve methoden zoals borstelen en branden

betekenen over het algemeen een verdrievoudiging (of meer) van de onderhoudskosten.

Het Groenbeleidsplan richt zich op het beheer en onderhoud van het openbaar groen. De problematiek van het onkruidbeheer op verhardingen wordt buiten de opzet van het Groenbeleidsplan gehouden.

**begraafplaats Westkapelle met
alleen verhardingen**

6 VISIE OP HOOFDLIJNEN

6.1 Opgave

De centrale doelstelling van het Groenbeleidsplan is realiseren van een hoogwaardige kwaliteit van het openbaar groen, waarbij rekening wordt gehouden met de karakteristiek van de woonkern. Enerzijds kan deze doelstelling worden bereikt door opstellen van een visie op de ruimtelijke kwaliteit van het openbaar groen (Kenschets) . Anderzijds kan het doel worden bereikt door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan het beheer (Beheersvisie: visie op wijze van onderhoud).

In dit hoofdstuk aangegeven hoe het gewenste kwaliteitsniveau bereikt kan worden in relatie tot het onderhoud en beheer van de beplanting.

De visie is drieledig en bestaat uit de volgende hoofdpunten:

- vaststellen van een uniform en optimaal onderhoud per beheergroep;
- spreiding beheerintensiteit door zonering beheergroepen;
- vaststellen van randvoorwaarden bij de aanleg van nieuwe beplantingen.

6.2 uniform en optimaal onderhoud per beheergroep

Een beplanting heeft een aantal onderhouds maatregelen nodig om te kunnen groeien en functioneren. Als hagen niet regelmatig geknipt worden ontstaat een struikbeplanting.

Intensief beheer

Hetzelfde geldt voor het niet tijdig maaien van een gazon.

Uitgangspunt bij het formuleren van een 'werkpakket' aan onderhoudsmaatregelen is dat de beplanting het onderhoud behoort te krijgen die het nodig heeft om optimaal te kunnen functioneren. De in het Groenbeleidsplan (deelrapportage 3) opgestelde werkpakketten staan garant voor het handhaven van een goede 'basiskwaliteit' van de beplanting. Op basis van de werkzaamheden die een beheergroep vraagt zijn er dus beheerintensieve en beheerextensieve beheergroepen aan te wijzen.

Indien er een andere beheerintensiteit gewenst is, dient gekozen te worden voor een beplantingsvorm welke op die plek wel in het gewenste beheersniveau past. Er wordt niet bezuinigd op het onderhoud (lees: knipfrequentie) van een haag, maar de vraag wordt gesteld of de haag op die locatie wel thuishoort.

Extensief beheer

6.3 Spreiding beheerintensiteit door zonering beheergroepen.

Zoals in hoofdstuk vier is aangegeven is een instrument nodig om de verdeling van beheerintensiteit (en kosten) over de gemeente te kunnen sturen. Dit instrument is een zonering op basis van beheerintensiteit. Middels de zonering wordt aangegeven waar extra investeringen in het onderhoud mogen plaatsvinden en waar het beheer eenvoudiger moet worden uitgevoerd. Er is onderscheid gemaakt in een drietal onderhoudsniveau's, met bijbehorende beheerintensiteit:

- de centrumzone: intensief, verzorgd;
- de woon- werkzone: eenvoudig en verzorgd;
- de landschaps- en recreatiezone: eenvoudig, waar mogelijk extensief.

De centrumzone

Centrumzones zijn plaatsen met een duidelijk openbaar, soms cultureel, karakter. Het zijn plekken die door veel mensen worden bezocht en die het hart van het maatschappelijke leven vormen. Het openbaar groen in deze gebieden heeft een duidelijk representatieve functie. Niet zelden zijn het plekken met een historisch karakter, soms betreft het nieuwe centrumgebieden zoals bijvoorbeeld de omgeving van een kerk, dorps huis, wozoco of restaurants. Op deze locaties is het toepassen van de wat duurdere beheergroepen legitiem omdat het dorp hier haar beste beentje voorzet. Een centrumzone mag best een "feestelijk en verzorgd" karakter hebben. Leibomen, bloembakken, hagen en andere wat duurdere beheergroepen kunnen en mogen het straatbeeld hier verfraaien. Soms stelt een bepaalde historische waarde bijzondere eisen aan het openbaar groen. Het onderhoud in de centrumgebieden is daarmee als "intensief" te karakteriseren.

Centrumzone, feestelijk en verzorgd

De woon -werkzone

In de woon- werkgebieden is naast het openbaar groen ook de particuliere en bedrijfstuin duidelijk aanwezig. Het openbaar groen in woongebieden heeft functies als: speelvoorziening, afscherming van kopgevels, afscherming van parkeervakken en verkeersgeleiding. De bedrijfstuinen in werkgebieden hebben vaak een representatieve functie; de rol van het openbaar groen hoeft daar niet veel aan toe te voegen. De wenselijke structuur van het openbaar groen in de woon-werkgebieden kent een boomstructuur, een bepaalde oppervlakte aan sierplantsoen en een hoeveelheid

speelgazons (soms met speeltoestellen). Het karakter van het openbaar groen in woon- werkgebieden is "eenvoudig en verzorgd"; het onderhoud is traditioneel, d.w.z. er wordt geschoffeld, gesnoeid, en gemaaid.

Westkapelle, woon- werkzone

De landschaps- en recreatiezone

In deze zone liggen de grotere aan één- gesloten groengebieden. Het betreft hier groensingels, randen van woonwijken, doorgaande lanen, etc. Deze groengebieden hebben vaak een aanzienlijke omvang en kunnen voor plant- en dierenleven aantrekkelijke gebieden vormen. In deze gebieden is duidelijk ruimte voor een meer "natuurvriendelijk" beheer. Plantensoorten die hier aangeplant worden, zijn in principe inheems; ze zijn gebaseerd op de natuurlijke vegetatie van de plek. Kenmerkende elementen in deze zone zijn: sloten, bermen, hooilanden, ruigten, struweel, extensief bosplantsoen en laanbomen. In deze zone kunnen natuurvriendelijke vormen van beheren plaats vinden. Het beheer is afgestemd op ecologische waarden en moet daarom qua onderhoudsniveau met andere ogen worden bekeken. In de recreatie-zones, meestal bungalowparken, met afwisselend brede en smalle stroken bosplantsoen zal het beheer van de beplanting afgestemd moeten worden op de beschikbare ruimte. In de directe omgeving van drainage zal gekozen moeten worden voor oppervlakkig wortelende plantsoorten.

Naast de bovengenoemde zones zijn voor het openbaar groen nog een tweetal specifieke, functionele zones te onderscheiden:

- groen op begraafplaatsen;
- groen als verkeersgeleiding.

landschapszone Veere

Begraafplaatsen

Het onderhoudsniveau van het openbaar groen op begraafplaatsen komt op hoofdlijnen overeen met het niveau van de centrumzone. Langs de randen is echter ruimte voor meer extensieve beheergroepen. Op de grafvelden wordt een verharde hoofdpadenstructuur aangelegd. Op zijpaden en grafvelden wordt een gazonbeheer toegepast.

Begraafplaatsen, intensief beheer

Verkeersgeleiding

Een sprekend voorbeeld van een functionele beplanting is verkeersgeleidend groen. Ook hier is sprake van een beplantingsproblematiek die zich niet beperkt tot een enkele kern, maar algemeen is voor de gemeente.

Openbaar groen als verkeersgeleiding komt binnen alle bovengenoemde zones voor. Op grond van de functionele eisen van het wegvak als ook de meestal beperkte ruimte is het aantal beheergroepen beperkt. Afhankelijk van de gekozen beplantingsvorm is het onderhoudsniveau intensief of extensief. In het algemeen kan gezegd worden dat als er vanuit verkeerskundig oogpunt

randvoorwaarden aan de hoogte van een beplanting worden gesteld, het beter is om een beplanting aan te brengen die beneden de voorgeschreven hoogte blijft, dan door een snoei-beheer een hoog wordende beplanting kort te houden. In hoofdstuk 7 worden per beheergroep de verschillende aanleg- en toepassingsvoorschriften uiteengezet.

Verkeersgeleidend groen in Gapinge

Nut van zonering+ mogelijke uitzonderingen

Het instellen van een optimaal basisonderhoud per beheergroep houdt in dat er aan de aard van het beheer niet teveel 'getornd' kan worden. Ook betekent dit dat de uiterlijke verschijning en de hoogte van de onderhoudskosten per beheergroep min of meer vastliggen. Mocht er, vanuit een bepaalde belangengroep, behoefte zijn aan een intensiever (duurder) onderhoud of een bijzondere inrichting, dan dienen de extra kosten niet uit het basisbegroting te worden gehaald.

Huidige voorbeelden zijn de "hanging baskets" in Vrouwenpolder.

Het areaal beplanting kan op deze wijze getoetst worden aan de hand van de beheervisie. Het is belangrijk dat een eventuele omvorming of ingreep ook wordt getoetst aan de ruimtelijke visie. Het kan namelijk zijn dat het vak bijvoorbeeld in de ruimtelijke visie wordt gezien als snippergroen en in zijn geheel wordt afgestoten. Een omvorming van het sortiment uit oogpunt van beheer is dan niet zinvol.

De toetsing van de beplanting 'in het veld' gebeurt in het vervolgtraject bij het opstellen van een beheerplan.

Op de volgende bladzijde wordt aangegeven welke beheergroepen in welke zone kunnen, en mogen worden toegepast.

6.4 Randvoorwaarden bij de aanleg van nieuwe beplantingen

Een groot deel van de beheerproblematiek in het openbaar groen van de gemeente Veere kan worden opgelost met een zorgvuldige plantkeuze in een relatief dicht plantverband. De gewenste beplanting komt al in een vroeg stadium tot "sluiting" en de onkruidgroei wordt onderdrukt. Bovendien is het vak al snel aantrekkelijk om te zien en neemt het gevaar voor betreding af. De extra kosten van de inplant blijken op te wegen tegen de anders benodigde onderhoudsinvestering van inboet en schoffelen.

De volgende aandachtspunten zijn van belang:

1. ontwerpen met oog voor het latere beheer.
2. sortimentskeuze beplantingsplan.
3. voorbereiding plantvakken voor de aanleg.
4. hanteren van relatief dichte plantverbanden.

1. ontwerpen met oog op het beheer.

De beheersbaarheid van de beplanting is een aspect dat bij het opstellen of beoordelen van een ontwerp aandacht verdient. Hier kan de problematiek van (te) kleine beplantingsvakken en de bereikbaarheid voor machines het beste worden aangepakt. In de kenschets wordt betrokkenheid van het openbaar groen in relatie tot het algehele stedenbouwkundige ontwerp aan de orde gesteld. De grootste winst voor een structurering van het openbaar groen is in dit stadium te behalen.

2. sortimentskeuze beplantingsplan

Nadat het ontwerp is opgesteld volgt de invulling van de beplanting. Met behulp van de tabel "toegestane beheergroepen per zone" kan eenvoudig de gewenste beheerintensiteit worden bereikt. Bij de sortimentskeuze moet goed gelet worden op de uiteindelijk te bereiken omvang

van de beplanting en de eisen de beplanting aan zijn omgeving stelt. In bijna alle gevallen verdient een sortiment de voorkeur, dat de bodem volledig afsluit van zon. Daar sortimentskeuze sterk aan verandering onderhevig is dient de lijst jaarlijks te worden aangepast.

3. voorbereiding plantvak

Voor het planten moet een vak schoon zijn en vrij van wortelonkruiden. Het kan zelfs nodig zijn om de inplant een langere periode uit te stellen zolang dit nog niet het geval is. Bij nieuwe werken dienen de plantvakken gevuld te worden met geschikte teelaarde. Bomen vragen een diepere wortelruimte dan heesters. Afhankelijk van de groeiplaats moet gekozen worden voor bomengrond, bomenzand of bomengranulaat. De details over samenstelling en hoeveelheden van de grond zijn vastgelegd in de "nota openbare ruimte".

4. Plantverband

De praktijk heeft uitgewezen dat het de voorkeur verdient om bij de aanplant van een vak te investeren in een relatief dicht plantverband. De gewenste beplanting komt al in een vroeg stadium tot 'sluiting' en de onkruidgroei wordt onderdrukt. Bovendien is het vak al in een vroeg stadium aantrekkelijk om te zien en neemt het gevaar voor betreding af. De extra kosten van de inplant blijken op te wegen tegen de anders benodigde onderhoudsinvestering van inboet en schoffelen.

Tabel toegestane beheergroepen per zone:						
code	Omschrijving	centrum zone	woon/werk zone	Landschaps/recreatiezone	Begr.plaats	verkeers groen
011	bomen	V	V	V	V	V
012	leibomen	V	X	X	V	V
013	knotbomen	X	V	V	V	X
021	bosplantsoen extensief	X	X	V	X	X
022	bosplantsoen intensief	X	V	V	V	V
031	heesters	V	V	X	V	-
041	rozen	V	V	X	V	V
051	bodembedekkende heesters	V	V	X	V	V
052	bodembedekkende vaste planten	V	V	X	V	V
061	vaste planten	V	V	X	V	X
062	Éénjarige planten	V	X	X	X	X
071	hagen	V	V	V	V	V
072	zichthagen	V	V	X	V	V
073	losse hagen	X	V	V	V	X
081	blokhagen	V	V	X	V	V
101	gazon	V	V	V	V	V
102	gazon sportvelden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
103	gazon trainingsvelden	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
104	gazon speelvelden	V	V	V	X	X
111	ruw gras vershraling	X	X	V	X	X
112	ruw gras 4 x klepelen	X	V	V	X	V
121	sloten	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
122	waterpartijen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
131	grafbeplanting	X	X	X	V	X
141	Halfverharding, schelpen e.d.	V	V	V	V	X
142	Halfverharding, grind/steenslag	X	X	X	V	X

figuur: tabel van toegestane beheergroepen per zone (V=toegestaan, X=niet toegestaan)

Flora- en faunawetgeving versus beheer.

De gemeente Veere gaat haar beheerwerkzaamheden uitvoeren conform de Flora- en faunawet en gaat zorgvuldig om met beschermde en niet beschermde soorten binnen haar gemeentegrenzen. Dit voornemen wordt in de gedragscode "bestendig beheer" beschreven en zal afzonderlijk van dit Groenbeleidsplan worden vastgesteld. Voortzetting van het huidige reguliere onderhoud wordt niet beperkt mits de aanwezige beschermde soorten hierdoor geen nadelige effecten ondervinden. Voorbeelden van regulier, bestendig onderhoud zijn: jaarlijks maaien van bermen en gazons, het wieden van heestervakken, uitmaaien van sloten en knippen van hagen. De aanwezigheid van vogelnesten is dan een goede reden om bepaalde werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. Voorbeelden van niet-bestendig beheer zijn: omvorming van een heestervak naar gazon, kappen van een laanbeplanting, baggeren of dempen van een sloot. Dit soort werkzaamheden mag zonder ontheffing worden uitgevoerd mits gewerkt wordt conform de gedragscode. Het vaststellen en werken volgens een gedragscode is dus noodzakelijk!

Overige aandachtspunten

Bij de aanleg van beplantingsvakken is een intensief onkruidbeheer in de eerste jaren noodzakelijk om de jonge beplanting de kans te geven zich te ontwikkelen. Een onkruidbeheer middels schoffelen of frezen is noodzakelijk, afhankelijk van het type beplanting. Deze maatregel is verwerkt in de werkpakketten. Het schoffelbeheer (18 maal per jaar) is er op gericht om onkruid in het vegetatieve stadium te verwijderen, dus voor zaadvorming optreedt. Ook is de bedekkingsgraad van de bodem aan normen gebonden. Daarom is per schoffelbeurt naar verhouding weinig onkruid aanwezig. Het beleid om chemische bestrijdingsmiddelen te weren heeft gevolgen voor de beheergroep perkrozen. Onder andere vanwege de noodzakelijke toepassing van ziektebestrijdingsmiddelen, kan deze beheergroep niet meer worden toegepast.

Specifiek aandachtspunt vormt het onderhoud van de halfverhardingen, met name op begraafplaatsen. Dit aspect komt aan de orde bij de uitwerking van de beheergroepen in hoofdstuk 7.

Bestrijding woekerplanten:

In het openbaar groen ontstaan steeds meer groeiplaatsen voor woekerplanten zoals bijvoorbeeld de Akkerwinde, Kweek, Reuzenberenklauw en de Japanse duizendknoop.

Berenklauw Hoogduin Domburg

Deze soorten verdringen door hun agressieve groei de aanwezige beplanting. Landelijk wordt geadviseerd om deze woekerplanten uit te roeien. Regelmatig afmaaien zal tot uitputting van de plant leiden. Bij uitzondering zal chemische bestrijding plaatsvinden. Dezelfde bestrijding geldt ook voor de distels.

Vorbereiding op uitbesteding

Een van de aandachtspunten van het plan is om rekening te houden met de uitbesteding van groenonderhoud. De meest gebruikelijke wijze van uitbesteding is het aanbesteden van onderhoudsbestekken bij een hoveniersbedrijf. Voor deze bestekken zal de RAW-systematiek wordt gebruikt. Het is verstandig om in het stadium van het opstellen van geautomatiseerde werkpakketten rekening te houden met de omzetting naar een RAW-bestek.

7 UITWERKING PER BEHEER- GROEP

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de visie uit hoofdstuk 6 vertaald naar de beheergroepen. Per beheergroep wordt aangegeven wat het onderhoud gedurende de levensloop van de beplanting is. Per beheergroep wordt naast een korte omschrijving ingegaan op het jaarlijks te voeren onderhoud. De verschillende onderhoudsmaatregelen zijn gegroepeerd tot werkpakketten. Deze werkpakketten vormen de basis voor de beschrijving van het gewenste beheer en onderhoud.

Naast het regulier onderhoud worden randvoorwaarden aangegeven voor de toepassing bij ontwerp en aanleg van de beheergroep. Zo kunnen er minimale vakgroottes en plantafstanden worden gegeven. De nummering van de verschillende beheergroepen correspondeert met de codering van het groenbeheersysteem.

Bomen (011)

Onder de beheergroep 'Bomen' worden alle boomvormende soorten verstaan met een beheer van snoeien en opkronen. Het merendeel van de in de gemeente Veere aangetroffen bomen is in deze categorie te plaatsen. Staan bomen in bosverband en is er geen duidelijk opkroningsbeheer dan is sprake van de beheergroep bosplantsoen.

De werkzaamheden, die aan de beheergroep worden uitgevoerd, zijn grofweg te verdelen in enerzijds begeleiding van de groei van de boom (gerichte snoei en verzorging boompalen) en anderzijds het onderhoud van de directe omgeving van de boom (de boomspiegel).

Analyse huidig beheer

Boomspiegels komen voor in verharding en gazon. Bij "bomen in gras" die ouder dan 6 jaar zijn is een kale boomspiegel niet langer noodzakelijk; de boom ondervindt geen concurrentie meer van het gras. De boomspiegel wordt met gras ingezaaid en de werkzaamheden blijven beperkt tot bijmaaien. Bij de stamvoet zorgt een p.v.c. manchete voor extra bescherming. De laatste jaren worden boomspiegels in verharding consequent ingeplant met een bodembedekkende beplanting. Deze maatregel is een afdoende en fraaie oplossing, voornamelijk bij jonge bomen, voor de anders kale en intensief te schoffelen grond rond de voet van de stam.

Beheergroep "bomen" in Westkapelle

De gerichte snoei van de boom bestaat uit het zogenaamde 'opkronen' en de begeleidingssnoei tot vorming van een evenwichtige kroon. Een evenwichtige

kroon heeft in beginsel een doorgaande spil zonder 'zuigers' en zware zijtakken.

Door het opkronen dient tussen stam en kroon globaal een verhouding te ontstaan van 1:2. Deze verhouding is met name voor bomen langs de openbare weg van belang. In parkgebieden is opkronen minder noodzakelijk. Een parkboom wint met beperkt opkronen zelfs aan belevingswaarde. In de praktijk zijn veel bosplantsoenen beplantingen aangelegd op te smalle stroken. Bij de bomen in deze stroken moet wel opkroningsbeheer plaats vinden.

Duinhelm bomen

Aanbevelingen aanleg en toepassing:

Bij de aanplant van een boom dient er een balans te zijn tussen de beschikbare ruimte en de orde van grootte van de gekozen boomsoort. Ook de klimaatinvloeden bepalen, met name in de kustdorpen, de soortkeuze. Bomen hebben van alle openbare beplantingen het grootste effect op het straatbeeld en de openbare ruimte. Merkwaardig genoeg worden volwassen bomen door bewoners hoog gewaardeerd, terwijl de aanplant van nieuwe bomen vaak weerstand oproept in verband met schaduwwerking. Bij de aanplant van bomen in woonstraten is het daarom verstandig om te letten op de bezonning. In principe wordt de beheergroep bomen toegepast in alle groenzones. Beperkingen ten aanzien van het gebruik komen voort uit bovengenoemde standplaatsgebonden randvoorwaarden. Bomen van de eerste grootte en dicht bij woningen geplant geven op termijn overlast en zijn meestal niet te handhaven. In het algemeen verdient het aanbeveling om bomen niet in de

verharding te planten, vanwege wortelopdruk van de bestrating, tegenvallende groei en voornamelijk in parkeervakken optredende aanrijtschade. De groeiplaatsinrichting is sterk afhankelijk van de mate van belasting. Wordt de groeiplaats belast met verkeer dan moet bomengranulaat gebruikt worden. Op onbelaste plaatsen kan gekozen worden uit bomenzand of bomengrond. De benodigde hoeveelheden grond per boom zijn afhankelijk van de bewortelbaarheid van de grond rondom de plantplaats. In nieuwbouwplannen en herinrichtingen dient vooral gewerkt te worden naar aanleg van grotere groeneenheden, waar bomen meer tot hun recht kunnen komen.

De soortkeuze dient per situatie, rekening houdend met de bovengenoemde randvoorwaarden te worden bepaald. In de landschapszone worden in principe slechts inheemse boomsoorten toegepast.

Laanbomen vormen een belangrijk onderdeel van de hoofdgroenstructuur van de kernen in de gemeente Veere. Het versterken van de identiteit van de kern kan onder andere worden bereikt door het toepassen van een (hoofd)boomsoort per kern. Door op prominente plaatsen deze boom te planten, of door de boom een bepaald percentage van de laanbomen te laten uitmaken kan de beeldvorming van het openbaar groen worden beïnvloed. Dit is geen aanbeveling om een monocultuur in stand te houden. Ter bescherming van de stamvoet tegen het maaien moet er een manchete rond de stam zitten of er moet 5 cm gras rond de stam in stand blijven.

Vormbomen (012,013)

Deze cluster beheergroepen bevat de bomen die aan een specifiek snoei-regime worden onderworpen; de lei-, knotbomen. Ook bij deze cluster beheergroepen zijn de werkzaamheden grofweg te verdelen in enerzijds de gerichte snoei, en eventueel geleiding, van de boom en anderzijds de verzorging van de directe omgeving van de boom (de boomspiegel). De opmerkingen bij de vorige cluster beheergroepen over standplaats van de boom en de boomspiegel zijn ook bij deze beheergroepen van toepassing.

Vormbomen in Biggekerke

Analyse huidig beheer:

De snoei van leibomen betreft echte 'vormsnoei'; de snoei is gericht op het in standhouden van de gewenste vorm. Daarbij zijn grofweg twee modellen te volgen. Het eerste snoeibeeld is het weghalen van alle loten tot op een hoofdtak. Deze techniek is verwant met 'kandelaberen'. Het tweede snoeibeeld is dat van een geschoren 'blok'; alle overvloedige uitgroei wordt verwijderd. Deze vorm is in Veere niet aanwezig. Bij knotbomen wordt op gezette tijden alle takken, twijgen en loten verwijderd.

Aanbevelingen aanleg en toepassing:

Een lei-, knotboom staat vaak op een bijzondere locatie. Te denken valt daarbij aan de historische dorpskernen. Bij planvorming dient men er rekening te houden dat deze bomen niet op iedere locatie tot hun recht komen; een leilinde kan in een gewoon woonstraatje misstaan.

Het onderhoud van deze beheergroepen is intensief; ook daarom is het zinvol tot een spaarzame toepassing te komen.

Een leiboom die onvoldoende wordt onderhouden is niet het beoogde sieraad

voor een woonomgeving! Voor deze beheergroepen dient het locatiebeleid zoals dat in de groenzonering is omschreven strikt te worden aangehouden.

Knotbomen in Biggekerke

Bosplantsoen (021, 022)

Met bosplantsoen wordt bedoeld op een struweelachtige heesterbeplanting waarin ook bomen kunnen worden aangetroffen. De soortensamenstelling van bosplantsoen bestaat uit inheemse plantensoorten. Dit betekent dat de soortenkeuze is gebaseerd op de natuurlijke relatie tussen de bodem en de daarop voorkomen- de plantensoorten. Bosplantsoen heeft door deze toepassing van in de natuur voorkomende vegetatietypen een hoge potentiële natuurwaarde. Bosplantsoen in de gemeente Veere is onderverdeeld in bosplantsoen met een intensief beheer (021) en bosplantsoen met een extensief beheer (022). Het verschil tussen beide vormen is dat bij het extensief beheer in het groeiseizoen nauwelijks er sprake van onderhoud. De randen van het intensief bosplantsoen worden incidenteel nog geknipt op plaatsen waar te weinig ruimte is. Het onkruid in de zichtbare rand van het vak bosplantsoen wordt met de bosmaaier afgezet. Het onkruid mag niet hoger dan 30 cm zijn. In de gemeente Veere wordt het merendeel van het bosplantsoen intensief beheerd.

Analyse beheer

Vanwege het natuurlijke 'boskarakter' dat met het gebruik van deze beheergroep wordt nagestreefd is het snoei-beheer van de randen een ongewenst beeld. Het snoeien van de randen komt voort uit ruimtegebrek of een min of meer gewenst haagkarakter. Dit haagkarakter komt met name voor bij windsingels langs de sportvelden of langs de uitvalswegen van de kernen waar de beplanting aansluit op de wegbeplantingen van het Waterschap. Bosplantsoen groeit van nature uit tot circa 3 meter uit de voet van de buitenste struik. Soms is deze ruimte niet aanwezig of ligt het vak naast een verharding waar overhangende takken niet gewenst zijn. Bij voorkeur heeft een vak bosplantsoen een breedte van 10 meter of meer, minimaal is voor twee rijen inheemse struiken zes meter breedte nodig. Indien snoei-beheer noodzakelijk is dan dienen de rand- soorten een dichte haag te vormen. Na het dunnen of snoeien wordt het takhout afgevoerd met een vrachtauto. Iedere winter wordt bij ongeveer 60% van het bosplantsoen, ter

voorkoming van bramengroei, de onderlaag met een bosmaaier geshredderd. De werkhandeling strookt niet met de ecologische ontwikkelingen in het bosplantsoen.

Intensief bosplantsoen Koudekerke

Aanbevelingen aanleg en beheer

Het sortiment van bosplantsoen dient zorgvuldig te worden afgestemd op de te vervullen functie, de bodemgesteldheid en de klimatologische omstandigheden. De beplanting van bosplantsoen bestaat uit heesterachtigen (struiklaag) en kruidachtigen (kruidlaag). Als het plantvak voldoende maat heeft, kan ook aan een bomenlaag worden gedacht. In het vijfde jaar na de aanplant van een bosplantsoen kan worden aangenomen dat er enigszins sprake is van een bosmilieu een kunnen langs de randen van het vak vaste planten uit het bosmilieu aangebracht worden. Gedacht wordt aan Longkruid, Varens, Salomonszegel, en z.g.n. stinzenplanten, Aronskelk, Sneeuwkolkje, Primula, Daslook, Boshyancint.

Stinzenplanten in bosplantsoen

De planten maken het bosecosysteem compleet, maar zijn vanuit het

groenbeheer niet strikt noodzakelijk. Wel geven de stinzenplanten het plantsoen in het voorjaar een extra belevingswaarde. Het moment van inbreng van de vaste planten is zo gekozen dat het bosplantsoen, voldoende schaduw aan de planten kan geven.

Primula's in het bosplantsoen

Het zal duidelijk zijn dat het hier beoogde bosplantsoen reeds in het eerste jaar vraagt om een gedegen voorbereiding en een zorgvuldig uitgevoerd opstartbeheer. Het opstartbeheer is uitgespreid over 6 jaar. Uitgaande van een plantverband van 1.25 tot 1.50 meter bij aanplant worden twee dunningen uitgevoerd, die de plantafstand terugbrengen tot ca 2 x 2 meter. In het vijfde jaar worden de randen ingeplant met bodembedekkende vaste planten.

Als deze fase zonder problemen is doorlopen, staat er een bosplantsoen met een natuurlijk evenwicht dat relatief weinig onderhoud vereist. Het onderhoud bestaat uit het verwijderen van het overhangend groen dat enige overlast bezorgt en bestrijding van bramen en invasieve onkruiden. Door ieder jaar 30 % van de oppervlakte met bosmaaiers te shredderen is de bramengroei beheersbaar en worden de ecologische ontwikkelingen nauwelijks geremd. Voor een succesvolle ontwikkeling van een bosplantsoen is een zorgvuldige voorbereiding vereist. Bij deze voorbereiding dienen enige randvoorwaarden te worden meegenomen:

- de minimale breedte voor extensief bosplantsoen met alleen struikvormers is zes meter, de minimale breedte als ook boomvormers worden toegepast is circa twaalf meter.
- de minimale breedte voor intensief bosplantsoen is vijf meter, zowel voor bomen als struiken.

- het plantverband en -afstand zijn gebaseerd op de maten die het aangeplante materiaal in een volgroeide situatie zullen aannemen (na dunning). De afstand tot de vakrand dient minimaal een volle plantafstand te bedragen (meestal 1.25 of 1.50 meter) om de struik goed te kunnen laten uitgroeien. Een andere mogelijkheid is om reeds bij aanleg te bepalen dat de eerste rij wordt verwijderd op het moment dat de takken over de aangrenzende (verhardings) vlakken gaan hangen. De randen worden alleen geknipt als er op de aangrenzende paden overlast is. De eerste dunning in het vierde jaar is een geschikt moment om de randen waar overhangende takken niet gewenst zijn vrij te stellen.
- gericht aanbrengen van een kruidachtige onderbeplanting in het vijfde jaar van de opstartfase.

Bosplantsoen Zoutelande

Een op deze wijze opgezet bosplantsoen kan een hoge ecologische waarde bereiken. Met name het beheer-arme resultaat is een factor in een succesvolle ontwikkeling als leefgebied voor diverse planten en diersoorten. Het resterende beheer wordt zoveel mogelijk op deze ecologische waarde afgestemd. Is de vakbreedte voldoende, meer dan 10 meter, dan kan bij dunnen het takhout in het vak neergelegd worden. Dit vergroot de waarde van de beplanting voor insecten en kleine zoogdieren. Nadeel is de overlast bij shredderen en gesleep met snoeihout door kinderen. Omdat een ecologisch groenbeheer vaak niet bij het netheidsgevoel van de gemiddelde bewoner aansluit, dient de beheergroep 'bosplantsoen' bij voorkeur niet te worden toegepast binnen de 'woon/werkzone'. Ook heeft een

gemiddeld plantvak in de woonzone niet voldoende maat om een succesvolle ecologische ontwikkeling door te maken. De ontwikkeling van invasieve soorten zoals Reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop, maar ook distels, moet consequent bestreden worden door afzetten van deze planten.

Voor optimale inpassing van het ecologisch beheerde bosplantsoen kunnen ook in de omgeving enige specifieke maatregelen worden genomen. Door grasranden langs het bosplantsoen pas laat te maaien ontstaat om het plantsoen een brede mantelzone waardoor allerlei plant- en diersoorten een geschikte leefomgeving vinden.

Beheer van grote objecten: bosbeheer

De werkzaamheden die aan een bos worden uitgevoerd zijn per object verschillend en meestal niet in algemene zin onder de beheergroep bosplantsoen te verwoorden. Ze hangen in hoge mate af van aspecten als: grondslag, geschiedenis, soortensamenstelling, leeftijd etc. De aan te treffen situatie is per bos der mate verschillend dat een algemeen werkpakket niet zinvol is. Per object dient een specifiek beheer te worden omschreven.

Heesters (031)

Het betreft hier heesters met een sierkarakter. Een sortiment met uitsluitend inheemse struiken wordt als (intensief)bosplantsoen gezien. Het verschil tussen 'Heesters' en 'Bodembedekkende heesters' is gebaseerd op de groeiwijze van de plant. Een heester is een solitaire plant die vanuit een 'stamvoet' takken vormt. Een bodembedekker vormt uitlopers die nieuwe wortels en nieuwe planten vormen. Hierop zijn ook weer uitzonderingen, zoals de *Pyracantha Red Cushion*. Een vak bodembedekkers groeit dicht tot een massa van planten terwijl in een heestervak de afzonderlijke exemplaren herkenbaar blijven. In het sortiment heesters zijn grote verschillen in hoogte, groeiwijze en bedekkingsgraad van de bodem aanwezig.

Bodembedekkende heesters

Analyse beheer

Over het algemeen leidt het uitgroeien van de struiken tot overhangen over het naastliggende vak of verharding. Naast verhardingen wordt hiertoe een knipbeheer gevoerd, waardoor de randen van het vak als haag worden behandeld. Gesteld kan worden dat naarmate de struiken hoger worden en dichter op de vakrand geplant zijn, de noodzaak tot een knipbeheer toeneemt. Het bijbehorende beplantingsbeeld is rommelig en geforceerd. Is het overzicht volledig weg dan heeft de beplanting een sociaal onveilige uitstraling. De toepassing van hoge heesters (>1.20 m) komt uitsluitend tot zijn recht als achtergrondbeplanting in grote plantvakken of indien het overhangen van takken geen problemen geeft (langs gazons en langs andere plantvakken). Langs verhardingen en in kleinere

plantvakken komen heesters tot hun recht indien ze niet groter worden dan ongeveer 0.80 meter.

Een alternatief om langs verhardingen bodembedekkende heesters te planten levert geen gewijzigd randenbeheer op. Ook de uitlopers van de bodembedekkers moeten jaarlijks geknipt worden.

In de beheergroep heesters zijn soorten te gebruiken die op den duur een 'gesloten' beplanting vormen. De bodem wordt volledig bedekt door de struiken waardoor onkruidgroei geen kans (meer) krijgt. Andere soorten hebben deze eigenschap niet en laten ook in volwassen stadium licht door tot de bodem. Voorbeelden van de eerste groep zijn: *Hedera helix* 'Arborescens', *Viburnum davidii*, *Hypericum calycinum*, *Escalonia donard* Seedling en *Lonicera nitida*. Voorbeelden van de tweede groep zijn: *Buddleia davidii*, *Potentilla fruticosa* en diverse heesterrozen.

van het plantmateriaal. De afstand tot de vakrand dient bij hoge heesters minimaal een dubbele plantafstand te bedragen (meestal 2,5 of 3 meter) om de struik goed te kunnen laten uitgroeien. Voor de hoge heesters kan worden bijgeplant met een lagere beplanting. Bij lage heesters is het zinvol om te investeren in een dicht plantverband bij de aanleg.

De beplanting komt sneller tot sluiting waardoor al in het tweede of derde jaar na aanleg de onkruidgroei grotendeels wordt gestopt. Te denken valt aan plantverbanden van 0.70 x 0.70 tot 0.40 x 0.40 meter. Hier mag de afstand tot de vakrand minimaal een hele plantafstand bedragen. De beheergroep heesters wordt vanwege haar gecultiveerde karakter toegepast in de centrumzone en de woon- werkzone.

Escalonia, bodembedekkende heester

Aanbevelingen aanleg en toepassing:

Om het onkruidbeheer tot een minimum te kunnen beperken moeten vakbeplantingen van heesters uitsluitend bestaan uit soorten met een 'gesloten' karakter. De 'niet-gesloten' soorten worden geweerd of als solitair geplant in een andere bodembedekkende beplanting. Of een heesterbeplanting afdoende 'gesloten' is berust mede op praktijkervaring en dient per locatie te worden beoordeeld.

Een vast plantverband is vanwege de grote diversiteit van sierheesters niet aan te geven. Wel dient het plantverband te zijn gebaseerd op de uiteindelijke maat

Rozen (041)

Rozen zijn in de wereld van de openbare groenvoorziening populair. Voor gebruik in de openbare ruimte worden in onze gemeente alleen heesterrozen toegepast. Hieronder wordt verstaan, rozen op eigen wortel gekweekt, veelal toegepast in plantvakken in centrumzones en woon-werkzones (Meidiland, Fleur Robuste, Flower Carpet rozen). Bij uitzondering en met specifieke soorten worden er ook plantvakken met rozen in onze bungalowparken aangelegd.

Analyse beheer

De perkrozen die beschreven zijn in het oude beheerplan worden nu buiten het beheerplan gehouden. De beheergroep "rozen" beperkt zich tot de (bodembedekkende) heesterrozen. De heesterrozen combineren de eigenschappen van een lage heester met de bloeiwijze van een roos. Deze groep kan op eenzelfde wijze als "lage heesters" worden onderhouden. De bedekking van de bodem is echter minder dicht dan bij de lage heesters. Om de drie jaar wordt een heel plantvak 'afgezet', zodat het vak geheel wordt verjongd. Dit onderhoud kan machinaal gebeuren. Rozen die in deze beheergroep worden gerangschikt zijn vaak bedoeld als een "vakvulling". De oude soorten botanische rozen (*Rosa rugosa* Dagmar Hastrup) zijn gevoelig voor zwerfvuil, wat tussen de stekelige takken blijft hangen. De vele uitlopers maken het wieden tussen de planten moeilijk. De nieuwe soorten uit de "oude" beheergroep botanische rozen verschillen nauwelijks meer van de heesterrozen. Een goede reden om beheergroepen samen te voegen.

Aanbevelingen aanleg en toepassing

Heesterrozen hebben wel de bloei, maar niet de snoei van perkrozen. Met name de doorbloeiende soorten kunnen voor een langdurige verlevendiging van de woonomgeving zorgen. Het afsluitende karakter van de bodem is matig.

Heesterrozen in Aagtekerke

De rozensoorten die verwant zijn met de oude botanische rozen hebben een meer extensieve uitstraling en staan op zijn plaats in grote aanéengesloten vakken in de woon/werkzone en de recreatiezone. Te denken valt aan verkeersgeleidend groen, aanplant op bedrijfsterreinen en boven drainages. De vakgrootte dient minimaal 100 m² te bedragen. Voor het machinaal afzetten van de struiken is een goede bereikbaarheid voor de maaikorf vereist.

Bodembedekkers (051, 052)

Bodembedekkers onderscheiden zich van heesters door het uitlopervormende karakter en de uiteindelijke hoogte van de beplanting. De bodem wordt na verloop van tijd (ca 2 jaar) volledig door een maximaal 50 cm hoge deken van planten bedekt.

De centrale gedachte achter het toepassen van bodembedekkende beplanting is het onderdrukken van niet gewenste kruidengroei, dan wel een alternatief voor gazon voor ruimtes met een open karakter.

Bodembedekkers kunnen worden onderverdeeld in bodembedekkende heesters(051) zoals *Hypericum hidcote*, *Euonymus fortunei* en *Hedera helix*, en bodembedekkende vaste planten(052) als *Vinca major*, *Pachysandra* en *Geranium* cultivars.

Vaste planten/heesterrozen

Analyse beheer

Net als bij heesters is het sluitende karakter van de soorten verschillend. Ook de aanleg voorbereiding van het plantvak is voor het welslagen van de bodembedekking van groot belang.

In het algemeen kan gezegd worden dat de groep bodembedekkende rozen en de cotoneaster dammeri's ook in volwassen stadium nog onkruidgroei te zien geven. Het wieden tussen een wirwar van stekelige rozenuitlopers is de nachtmerrie van elke plantsoenmedewerker. Voor bovengenoemde groepen stellen wij, als onkruid groei zich voor doet, een omvormingsbeleid voor naar een meer gesloten sortiment.

In het onderhoud van bodembedekkers kenmerkt zich door een beheerintensieve

opstartfase van ca. 2 jaar, waarna een vrij extensief te onderhouden beplanting wordt ontwikkeld. Met name het wieden van onkruid is vanwege het uitloper-vormende karakter vooral na de start arbeidsintensiever dan bij de beheergroep heesters. Het snoeien van overhangende uitlopers is een terugkerende onderhoudsmaatregel naast verhardingen. In dit opzicht onderscheidt de beheergroep zich niet van het knipbeheer bij blokhagen.

Aanbevelingen aanleg en toepassing

Mits de onkruid remmende werking door het sluiten van de beplanting afdoende is, is de beheergroep uitermate geschikt voor toepassing in het openbaar groen. Eventueel kunnen bodembedekkers nog worden verrijkt met bollen, sterke vaste planten en solitairstruiken zodat er in meerdere jaargetijden wat te beleven valt. Op meerdere plaatsen in de gemeente Veere zijn hier al fraaie resultaten van zichtbaar.

Voor het planten dient het plantvak vrij te zijn van onkruiden en de wortelstokken daarvan! Het naderhand uitwieden van bijvoorbeeld kweekgras tussen klimop is onbegonnen werk.

Bodembedekkers in Zoutelande

De enige oplossing voor een dergelijk vak is rooien en opnieuw beginnen. Net als bij heesters is een dicht plantverband een goede investering om het onkruidbeheer eerder te kunnen stoppen. Bij klimop kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een plantverband van 4 tot 5 stuks per m². Hoe eerder de beplanting sluit, hoe eenvoudiger het onkruidbeheer. Vaste planten die in bodembedekkers kunnen worden geplaatst dienen sterk en onderhoudsarm te zijn. Daarbij valt te denken aan *Aconitum*, *Achillea*, *Anemone*

japonica hybr., Hemerocallis, Hosta, Helleborus foetidus, Paeonia hybr., Sedum spectabile, etc., etc.
Vanwege het sierkarakter van deze beplantingen komen de bovenstaande beheergroepen alleen voor in de centrumzone en de woon- werkzone.

Vaste planten en éénjarigen (061, 062)

In deze cluster beheergroepen zijn de bloemaccenten van het openbaar groen opgenomen. Het betreft de vaste planten, de éénjarigen en de wisselperken. Naast vaste planten en éénjarigen worden ook bolbloemen toegepast.

De beheergroepen van deze beplantingen kenmerken zich door een intensieve verzorging; herplant, opruimwerkzaamheden, bodemverbetering, wieden en water geven. Mits deze werkzaamheden ook daadwerkelijk adequaat worden uitgevoerd zijn deze beheergroepen een sieraad voor de omgeving waarin ze zijn opgenomen. Vanwege het arbeidsintensieve karakter zijn de éénjarigen alleen toepasbaar in de centrumzone en de dorps-entree terwijl de vaste planten ook in de woon- werkzone toepasbaar zijn.

Wisselperk bij dorpsentree Gapinge

De beheergroep vaste planten kan beperkt worden verrijkt met de aanplant van bolgewassen+ en solitaire heesters. Vooral door de bolgewassen krijgen de vakken in het voorjaar een aantrekkelijke uitstraling.

Analyse huidig beheer

Het beheer van de één- jarigen en de wisselperken is arbeidsintensief. Bij droge perioden wordt er veel tijd besteed om de planten water te geven.

De objecten staan op zeer beeldbepalende plaatsen in de kernen. Alleen bij optimaal beheer komt de beheergroep tot zijn recht. In veel wisselperken maken we een stille omslag naar rijk bloeiende vaste planten of kleine heesters. De vaste planten worden één keer per 8 jaar opgerooid en verjongd.

Jaarlijks wordt het onkruid verwijderd, tweemaal de randen knippen en de vakken moeten mechanisch onkruid vrij worden gehouden.

Aanbevelingen aanleg en toepassing

Het verdient aanbeveling om bij het toepassen van perken en bloembakken de mogelijkheden voor het inplanten met kleurige vaste planten te bezien. Deze beheergroep geeft een constanter beeld en vraagt uiteindelijk ook nog minder onderhoud. Uit de berekeningen van de eenheidsprijzen blijkt dat het beheer van een perk éénjarigen ongeveer 10 maal zo duur is als een perk vaste planten!

Hagen (071, 072 en 073)

Hagen zijn lijnvormige beplantingselementen met een sterk architectonisch en ruimtevormend karakter. Het zijn als het ware de muren van de groene buitenruimte.

Hagen kunnen naar verhouding tot andere beheergroepen zeer oud worden. Een beuken- of taxushaag kan meer dan honderd jaar oud worden en is daarmee een duurzame beplantingsvorm voor het openbaar groen.

De normale hagen worden 2 x per jaar geknipt en hebben een verzorgd en gecultiveerd karakter. Een haag lijkt een nogal beheerintensieve, en daarmee kostbare beheergroep. In situaties waar de beschikbare ruimte minimaal is, is een haag vaak de enige mogelijkheid om een opgaande beplanting te verwezenlijken. De beheerkosten moeten dus worden afgezet tegen de functie van de haag in de openbare ruimte. (In veel gevallen worden heestervakken door het overhangen van de takken ook 2 x per jaar geknipt!)

Analyse huidig beheer

Het jaarlijkse knipbeheer vormt de belangrijkste onderhoudspost bij deze beheergroep.

In de huidige situatie wordt een klein deel van de hagen met een heggenschaar en de rest met een mulchbak geknipt. De mulchbak werkt sneller dan de heggenschaar maar de tractor kan niet op alle plaatsen langs de haag rijden. De hagen in de kern Veere worden tussen de eerste en de tweede ronde één keer handmatig met de heggenschaar geknipt.

Zichthagen in Veere

Deze hagen(zichthagen) vormen namelijk zo'n wezenlijk onderdeel van het monumentale stadgezicht dat de hagen constant optimaal beheerd moeten worden. De hoogte van de haag is van invloed op de werktijd. Een haag tussen 1.00 en 1.60 meter hoog is optimaal te knippen. Een lagere haag vergt 'bukwerk' en is minder goed machinaal te bewerken (buxus). Een haag hoger dan 1.80 meter kan aan de bovenzijde niet meer vanaf de maaiveld geknipt worden. Hier is een kar of een steiger nodig. Dit laatste heeft een sterk verhogend effect op de onderhoudstijd.

Aanbevelingen aanleg en toepassing

Verschillende locaties zijn geschikt voor de toepassing van hagen. Te denken valt aan (historische) dorpskernen, een functie in de verkeersgeleiding, de entree van een bebouwde kom. Door het gecultiveerde- en beheerintensieve karakter wordt de haag in principe niet toegepast in de Landschapszone. In enkele gevallen zou in dit gebied een haag als een losse haag kunnen worden beheerd. Dat betekent één keer per jaar knippen. In een recreatiezone vind je vooral langs de ontsluitingswegen hagen. Het beheer van de hagen wordt opgedeeld in zichthagen(071), hagen(072) en losse hagen(073). In het ontwerpstadium dient bij voorkeur rekening te worden gehouden met de bereikbaarheid van de haag voor de kniparm.

Het latere onderhoud kan hierdoor worden vereenvoudigd. De toepassing van zeer lage (<60 cm) en zeer hoge (>1.80 meter) hagen dient uit onderhoudsoogpunt in de gemeente Veere te worden voorkomen.

Hagen speeltuin Zanddijk

Het toe te passen sortiment hagen omvat grofweg snelgroeiende 'goedkope' en langzaam groeiende 'dure' soorten. De snelgroeiende soorten (liguster, veldesdoorn, meidoorn, haagbeuk) moeten minstens 2x, en voor een 'strak' beeld zou er eigenlijk 3x per jaar geknipt moeten worden. Dit laatste gebeurt echter alleen in de kern Veere, omdat in deze kern de hagen een belangrijk onderdeel zijn van het "beschermd stadsgezicht".

De langzaam groeiende soorten (beuk, taxus, hulst) kunnen met twee beurten volstaan. Vooral de langzaam groeiende soorten kunnen in verhouding tot andere beheergroepen zeer oud worden. Een beuken- of taxushaag is daarom bij uitstek een duurzaam beplantingselement.

Bij het aanplanten van hagen kunnen verschillende plantverbanden worden toegepast. Deze zijn afhankelijk van groeikracht van de toegepaste plantensoort en de vereiste breedte van de haag. Het enige wat expliciet als plantvoorschrift vermeld kan worden is dat het aantal planten per m1 in een enkele rij hoger moet zijn dan in een dubbele rij. Bij haagbeuk is bijvoorbeeld voor een enkele rij 4 st per m1 en voor een dubbele rij 2 x 3 st per m1 gebruikelijk.

Blokhagen (074)

Blokhagen zijn in tegenstelling tot de 'gewone' hagen vlakkelementen en worden uitgedrukt in vierkante meters. De beheergroep onderscheidt zich van een vak heesters of bodembedekkers door het jaarlijks knippen van de bovenzijde van het gehele plantvak. Net als bij de beheergroep 'Hagen' gaat het om een gecultiveerde en architectonisch werkende beplanting.

Analyse beheer

Een blokhaag kan bij de aanleg bewust worden aangeplant of 'ontstaat' door het op een andere wijze beheren van een vak heesters of bodembedekkers. De noodzaak tot het knippen van de bovenzijde komt voort uit het te hoog worden van de bestaande beplanting. Dit is met name het geval in verkeerskundige situaties waar zicht op medeweggebruikers noodzakelijk is.

Aanbevelingen aanleg en toepassing

Het knippen van de bovenzijde van een vak is zonder mulchbak of klepelmaaier een arbeidsintensieve handeling. De bereikbaarheid voor de mulchbak en klepelmaaier is een vereiste voor de toepassing van de beheergroep! De vraag kan gesteld worden of een vak met heesters welke kunstmatig laag gehouden moet worden niet beter door een lagere bodembedekker kan worden vervangen. In de praktijk blijkt een blokhaag de bodem zelfs beter te bedekken.

Blokhagen bij de Schotse Hoek in Gapinge

Blokhagen kunnen volgens de groenzonering worden toegepast in de centrum- en in de woonwerk/zone. Met name als verkeersgeleidend groen zijn blokhagen een prima te gebruiken beheergroep.

Gazon (101)

Gazon is een intensief gemaaide grasvegetatie, die afhankelijk van het gewenste beeld 26 tot 32 keer gemaaid wordt. Gazon is een beheergroep die de openbare ruimte open en overzichtelijk houdt, in combinatie met een groene uitstraling. Gazon is bij uitstek een middel om grotere ruimten vorm te geven, zeker als deze een verblijfs- of speelfunctie hebben. Het beeld van gazon wordt in het algemeen als 'netjes' en 'verzorgd' ervaren. De ecologische waarde van gazon is gering. Gazon is in aanleg een van de goedkoopste inrichtingselementen in het openbare gebied.

Analyse beheer

Het beheer van gazons bestaat uit een aantal vaste handelingen die jaarlijks terugkomen. Er is in tegenstelling tot heesterbeplantingen geen verloop in de onderhoudsmaatregelen te zien met het ouder worden van het gras.

Het gras moet regelmatig gemaaid worden, zodat een egale en beloopbare grasmat ontstaat met weinig onkruiden. Bij de beoordeling van de kwaliteit volgens de CROW-norm scoren de ongelijkheid van de gazons en de aanwezigheid van onkruiden sterk negatief. Echter gazons die niet bemest worden, waarop geen chemische onkruidbestrijding plaatsvindt bestaan voor een belangrijk deel uit klavers en madeliefjes. De CROW-norm gaan we hierop bijsturen. De maaifrequentie dient te variëren tussen de 24 en 36 keer per jaar. Wordt minder gemaaid, dan groeit het gras verder door en ontstaat een ander beeld. Het maaien is moeilijker uit te voeren en de hoeveelheid gras die blijft liggen wordt hinderlijk groot. De frequentie van 36 maaibeurten geeft een beeld als van een grastapijt (golfgreens).

Momenteel wordt in de gemeente ongeveer 30 keer per jaar gemaaid.

Gazon op begraafplaats Biggekerke

Rond obstakels en andere plaatsen waar de machines niet kunnen komen worden handmatig bijgemaaid met een bosmaaier. Meestal wordt het doorgroeien van het gras hier iets langer geaccepteerd en is de maaifrequentie lager dan op het gazon.

De randen van het gazon kunnen niet door de maaismachine worden bereikt en kennen een eigen onderhoud. Er zijn drie typen gazonranden:

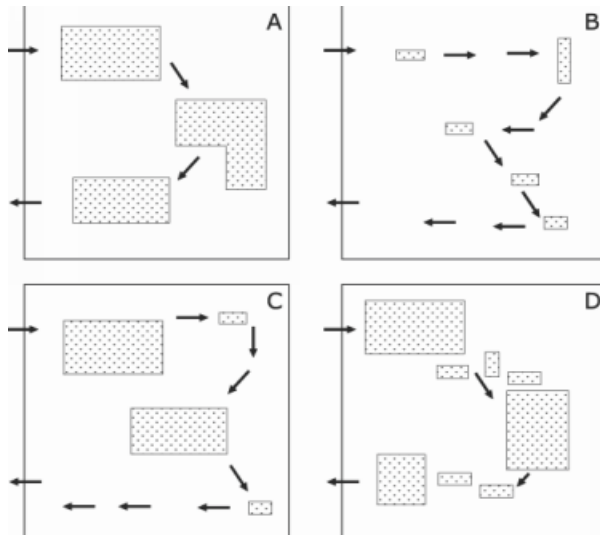
1. Randen langs verhardingen
2. Randen langs plantvakken of halfverhardingen
3. Randen langs gebouwen of obstakels

Type 1 komt voor naast alle gesloten verhardingen. Het gras 'hangt' hier wel over de rand van het gazon, maar stoelt niet verder uit. Het snijbeheer (kantensnijder) is hier esthetisch van aard. Bij type 2 grenst het gazon aan een andere beplanting of aan een halfverharding. Het bijhouden van de gazonrand is nodig om het gras niet tot in het plantvak te laten uitstoelen. Het onderhoud bestaat uit het 'snijden' van de graskant met een bosmaaier of met een kantensnijder. Bij gebouwen wordt soms een kunstmatige rand in stand gehouden door direct naast de gevel een strookje kale grond te maken. Type 3 is vergelijkbaar met het beheer rond obstakels. Hier wordt ook bijgemaaid met de bosmaaier.

Problematiek

De intensiteit van het gazonbeheer wordt groter naarmate de te maaien oppervlakken kleiner worden, er meer obstakels zijn en de afstanden tussen de

verschillende objecten groter wordt. De beheergroep kan, in vergelijking met bijvoorbeeld een struikbeplanting, zowel een veel intensiever als extensiever karakter hebben. Als voorbeeld is in bijlage A t/m D voor het huidige werkpakket van gazon een uitsplitsing gemaakt per maaicategorie.

Het verband tussen de grootte van de gazons en de beheersintensiteit wordt verduidelijkt in de bovenstaande schema's. De figuren stellen de verschillende gazons in een fictieve dorpskern van de gemeente Veere voor. De pijlen geven de maairoute aan, die in het dorp gevolgd wordt.

In figuur a is sprake van een ideale situatie: Er zijn een drietal grote aaneengesloten objecten (ca 1500 m²) aanwezig. Gazon is in deze kern een extensieve beheergroep.

In figuur b is sprake van de meest ongunstige situatie: De objecten zijn klein en (<250 m²) ze liggen ver uit elkaar. De te gebruiken machine is kleiner van capaciteit en deze is meer tijd kwijt aan het verplaatsen tussen de gazons dan het maaien zelf.

In figuur c zijn twee grote aaneengesloten objecten en twee kleine op grote afstand. De machine moet veel rijden om de kleine vlakken te bereiken.

In figuur d zijn twee grote aaneengesloten objecten en meerdere kleine aanwezig. Doordat de kleine objecten op de route liggen van de grote hebben ze (indien dezelfde maaier gebruikt kan worden) geen tijdverhogend effect op het maai-beheer !

Grootte en onderlinge afstand gazonvlakken bepalen de beheerefficiency.

Aanbevelingen aanleg en beheer:

In de eerste plaats vervult gazon een functie als 'ruimtemakend' beplantingselement met behoud van een groen karakter. (dit in tegenstelling tot de groep verhardingen en halfverhardingen). Gazon is de enige groene beheergroep die kan worden gespeeld en bewandeld. De grootte van de gazons, het aantal obstakels en de onderlinge afstand tussen de gazons zijn sterk van invloed op de intensiteit van het beheer. Met inachtneming van de functie dient de verdeling van gazons over een dorpskern zich te ontwikkelen volgens het model uit figuur D. Voor kleine gazons, gazons met veel obstakels en gazons welke buiten de maairoute liggen moet per situatie een afweging worden gemaakt of er een andere beheergroep is die ter plekke kan worden toegepast. Een tweede oplossing is om het areaal gazon op strategische plaatsen uit te breiden, zodat een meer aaneengesloten maairoute ontstaat. Steeds moet bij de aanleg van nieuwe gazons de bereikbaarheid van de maaimachine en de inpassing van obstakels worden betrokken. Het randenbeheer langs gebouwen middels een strook kale grond dient uit milieuoogpunt te worden vervangen door het bijmaaien met de bosmaaier.

Andere gazontypen.

Er zijn een aantal varianten of speciale gazontypen te onderscheiden op grond van het te voeren onderhoud. Als aparte beheergroep worden vermeld: sportveld, trainingsveld en speelveld. Daarnaast zijn er gazons op taluds steiler dan 1:3. Indien de maaimachine niet meer op een talud kan rijden dient het gazon met een kleine maaier gemaaid te worden. Het planten van bollen in het gazon is een mogelijkheid om meer kleur en afwisseling in het gras te geven. Het maaien van deze gazondelen start pas na het afsterven van het loof van de bol. Bij de eerste maaibeurt wordt het gras 1 x afgevoerd, om daarna de reguliere maaicyclus voort te zetten.

Sportvelden (102)

De sportvelden kennen naast een frequent maaibeheer nog tal van andere maatregelen om de grasmat in een bespeelbare conditie te houden. Het beheer van sportvelden wordt uitgevoerd conform de richtlijnen van ISA-Sport. Details van het sportvelden beheer behandelen we niet in deze beheervisie.

Trainingsvelden (103)

Het beheer van de Trainingsvelden verschilt weinig met het beheer van sportvelden, maar door slijtage van de grasmat zal er minder gemaaid worden.

Speelvelden (104)

Speelvelden of trapveldjes behoeven vaak niet die verzorgde uitstraling te hebben als het gazon. In de praktijk worden deze objecten in de dezelfde maaironde meegenomen als de gazons.

Speelweide

Ruw gras (111 en 112)

In de gemeente Veere wordt momenteel onderscheid gemaakt in verschrallings terreinen en vier maal per jaar gemaaide bermen.

Bloemrijke berm Eikenlaan Oostkapelle

Op verschrallingsterreinen wordt 1 of 2 keer per jaar gemaaid, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Door deze voortdurende afvoer van organisch materiaal wordt de bodem schraller. Verschraling gaat meestal gepaard met een toename van de soortenrijkdom in de vegetatie; vooral op lichtere gronden zal dit effect optreden. Door op het juiste moment te maaien wordt de concurrentie van het gras verzwakt, waardoor grotere bloeiplanten een kans krijgen. Goede maaiperioden zijn eind juni/juli en september/oktober. Eén en ander is wel afhankelijk van de vochtigheid; structuurbederf van de bodem moet worden voorkomen. Het beoogde resultaat is een bloemrijk grasland met kruidensoorten als: Beemdooievaarsbek, Scherpe boterbloem, Muskuskaasjeskruid, Pastinaak, Pinksterbloem, etc., etc. De overige graslanden (geen gazons) worden gemiddeld 4 x per jaar gemaaid met een klepelmaaier.

In verband met de Flora- en Faunawet wordt de eerste maaironde beperkt tot een strook van één meter breed langs de wegen en paden. Het maaisel blijft na het maaien in het gras liggen. Het beeld wat hierbij ontstaat is als van een grof groeiend gazon, waarin de grassen soms tot bloei komen.

Analyse beheer

Het toepassen van een verschrallingsbeheer is een goede methode om de soortenrijkdom en de ecologische betekenis van gras te vergroten. Afhankelijk van de bodemgesteldheid ter plaatse zal ook de kruidengroei zich ontwikkelen. In het Zeeuwse is het beeld van een rijkbloeiende kruidenvegetatie slechts weggelegd voor gronden die van nature al arm en zandig zijn (duin-gebieden). Op kleigronden is ook op de lange duur geen korenbloem of klaproos te verwachten.

Het verschrallingsbeheer komt met name tot zijn recht op grote aaneengesloten terreinen in de landschapszone. Is er voldoende ruimte en is er geen behoefte aan gebruik als trapveld, dan kan ook in parken gedacht worden aan het omvormen van gazons tot schraalgraslanden.

Dit dient per situatie te worden gezien. Met het klepelen van het gras wordt in het voorjaar langs de wegkanten gestart. Vervolgens de grote bouwterreinen met veel paardebloemen en schouwstroken. Steeds worden hierbij de verplichtingen m.b.t. de Flora- en Faunawet nageleefd. Na het broedseizoen volgt het klepelen van de rest van de terreinen. In totaal worden deze terreinen 4x per jaar gemaaid.

Aanbevelingen en toepassing

In de landschaps- en recreatiezone hebben de volgende plekken juiste kenmerken om tot een goede graslandvegetatie te komen:

- de bermen van doorgaande wegen.
- de aaneengesloten grasstroken aan de randen van een woonkern (vaak zijn dit schouwstroken).
- overgang tussen grasvelden en bosplantsoen.
- de dijktafsluitingen (deze hebben vaak een iets zandiger bodem samenstelling, waardoor de kans op een succesvolle ontwikkeling groot is).

Het is mogelijk om door deze extensieve graslanden weer "paden" uit te maaien, om zo de gebruikswaarde te behouden.

Door een deel van het areaal "gazon" te beheren als ruw grasland ontstaat binnen het openbaar groen ook een geschikt leefmilieu voor diverse diersoorten. Bloemrijke en gevarieerde graslanden

vormen voor vele insecten een belangrijk foerageer-, nest-, schuil- en overwinteringsgebied. Verder zijn deze graslanden geschikt als leefgebied voor grotere diersoorten als muizen, wezels, padden, etc. De maaihoogte van graslanden mag vanuit faunistische overwegingen niet lager zijn dan 6 tot 8 cm.

Het verruigen van de randen tussen bosplantsoenen en grasvlakken kan slechts plaatsvinden op gebruiksextensieve terreinen. Om de acceptatie door de gebruikers te vergroten kan bijvoorbeeld een informatiebord worden geplaatst.

Het is belangrijk dat een deel van het grasland (ca. 20 %) voor de winter niet wordt gemaaid en blijft staan tot de volgende zomer. Door bijvoorbeeld de randen langs een bosplantsoen voor de winter te laten staan, ontstaat tussen beide beplantingstypen een meer geleidelijke overgang. Daarmee wordt het openbaar groen ecologisch aantrekkelijker.

Natuurvriendelijke overgang gras/bosplantsoen.

Sloten en waterpartijen (121,en 122)

De gemeente Veere heeft diverse sloten en waterpartijen in bezit. Vaak gaat het om poldersloten, welke tot in de dorpskern doorlopen.

De uitvoering van het beheer van deze sloten is voor een deel bij het waterschap ondergebracht. De sloten hebben een functie in het afwateringssysteem van een dorp en de polder en dienen een goede doorstroming te hebben.

De waterpartijen hebben allen het karakter van vijvers en kennen in geen van de kernen een doorgaande structuur. De beheerintensiteit van deze groepen hangt sterk af van de mate van bereikbaarheid voor de maaimachine. (trekker of wielkraan).

Waterpartij 't Hofje Westkapelle

Analyse beheer

Indien langs een zijde van de sloot een berijdbare strook van ca 3 meter breed aanwezig is, is het jaarlijkse maaibeheer eenvoudig uit te voeren. Dit verandert als de sloot tussen particuliere tuinen ligt of op een andere manier onbereikbaar is. De kosten van handmatig onderhoud zijn een veelvoud van het machinaal beheer. De mogelijkheden voor flauwe oevers hangen af van de beschikbare ruimte ter plaatse, de gebruiksintensiteit en het gewenste visuele beeld langs de waterkant. Het verdient aanbeveling om reeds in de ontwerpfase rekening te houden met de afwerking van de waterkant.

Vesten bij Veere

Aanbevelingen en toepassing

Het slootwater op Walcheren is brak. Staan sloten in verbinding met het polderwater dan ontstaan brakke milieu's. Zoetwatermilieu's zijn gebonden aan de duin(rand)en waar zoete kwel aanwezig is.

De bijbehorende zoetwatermilieu's zijn aanwezig in de sloten van de kustdorpen. Ook zoete vijvers hebben de potentie natuurwaarden te kunnen ontwikkelen. Naast de onderwaterflora en -fauna spelen ook de oevervegetaties een belangrijke rol voor de ecologische waarde van een vijver. Het toepassen van een flauwe oever (talud >1 : 5) en/of plasberm vergroot het aantal milieutypen langs de waterkant en daarmee ook het aantal verschillende planten. Door bij het maaien van de sloot ieder jaar een aantal plukken riet te laten staan maak je schuilplaatsen voor de aanwezige fauna.

Grafbeplanting (131)

Op begraafplaatsen komt een veelheid aan beheergroepen voor. Met name op en om de grafstenen wordt door de nabestaanden sierbeplanting aangebracht. De combinatie van graf, grafsteen en de daarop aangebrachte beplantingen wordt samengevoegd tot de beheergroep: Grafbeplanting. Het onderhoud bestaat uit de handelingen volgens het werkpakket vaste planten en bodembedekkers.

Grafbeplanting, een verzamelnaam voor alles wat op en rond het graf groeit

Analyse beheer

Probleem met betrekking tot onderhoud en gegevensbeheer is de vaak zeer kleine omvang van de afzonderlijke vakken. Beplantingen met een omvang van 1 m² of zelfs minder zijn eerder regel dan uitzondering. Het onderhoud aan dergelijke graven is, juist vanwege de veelheid aan beheergroepen, zeer intensief. Vanuit het oogpunt van beheerefficiëntie is deze beheergroep dus ongunstig in onderhoud. Het gazonbeheer is op deze plaatsen vanwege de beperkte maatvoering en de grote hoeveelheid randjes ook intensief te noemen.

Aanbevelingen en toepassing

Afhankelijk van de plaatselijke situatie wordt gestreefd naar gazonbeheer, in tweede instantie worden bodembedekkende vaste planten gebruikt. Er ontstaat dan een 'groen tapijt' tussen de stenen dat niet gemaaid hoeft te worden. In het tapijt kunnen desgewenst struikjes of andere solitaires worden geplant, maar de bodem is in ieder geval bedekt. Op diverse begraafplaatsen zijn fraaie

voorbeelden van bodembedekkende vaste planten aanwezig.

De inplant van nieuwe graven vraagt om een goede communicatie richting de nabestaanden. Met het laten zien van de aanwezige voorbeelden kan wellicht de weerstand tegen de inplant worden overwonnen. De looppaden op de grafvelden die vol zijn worden omgevormd naar graspaden.

Deze grafvelden zijn eenvoudig te beheren

(Half)verhardingen (141, 142)

Halfverhardingen zijn verhardingen opgebouwd uit los gestort materiaal. Meestal is er een fundering van puin aanwezig, met een dunne toplaag van grind, split, schelpen of natuursteen. Ook de in speeltuinen gebruikte ondergronden van houtsnippers en/of zand kunnen tot de halfverhardingen worden gerekend. De uitstraling van halfverhardingen is natuurlijker, minder technisch dan betonstraatsteen of asfalt. De beheergroep wordt met name toegepast op wandel- en fietspaden in parken, begraafplaatsen en in het buitengebied. Halfverhardingen zijn goedkoper in aanleg dan elementverhardingen.

Analyse beheer

Het onderhoud van de beheergroep halfverhardingen is gesplitst in halfverhardingen, schelpen en fijn grind, die met de schoffelfrees beheerd worden en halfverhardingen, steenslag of grof grind, waar een schoffelfrees niet gebruikt kan worden. Schelpenpaden worden ongeveer 6 keer per jaar mechanisch geschoffeld. Grindpaden worden 2 of 3 keer per jaar met een chemisch middel behandeld om het onkruid te weren. Indien de toplaag schoon en vrij van grond of bladresten blijft, is de onkruiddruk gering. De onkruidplantjes vinden dan geen voedingsbodem tussen de halfverharding. Indien door beroering of bladval de open ruimte tussen de steenslag opvult, vinden de kiemplanten een voedingsbodem. De onkruiddruk kan dan even groot worden als op 'gewone' grond. De onkruidbestrijding wordt, door de aanwezigheid van de steenslag, juist moeilijker dan schoffelen in een plantvak.

Aanbevelingen en toepassing

De mate waarin de toplaag zich laat bewerken verschilt per halfverharding. Globaal kan gesteld worden dat ronde, losse korrels (b.v. schelpen en grind) zich makkelijk, en dat hoekige, platte korrels zich zeer moeilijk laten bewerken (split en steenslag).

Halfverharde paden op begraafplaats

In samenhang met de plandoelstelling voor een ecologisch verantwoord groenbeheer wordt het gebruik van chemische onkruidbestrijding tot een minimum beperkt.

Waar mogelijk dient er een omvorming plaats te vinden naar een mechanisch schoffelbare halfverharding. Jaarlijks moeten alle schelpenpaden voorzien worden van een nieuwe dunne bovenlaag. Belangrijk voor de beloopbaarheid van deze paden is dat na het frezen de paden goed geëgaliseerd afgewerkt worden. Op de niet wiedbare paden wordt 3 keer per jaar de onkruidgroei met een chemisch middel bestriden. Ook wordt in sommige gevallen overgegaan tot maaibeheer van halfverharde paden. Vooral in natuurgebieden, dorpsbos Grijskerke, heeft dit grote voordelen t.a.v. natuurwaarden en is arbeidsextensief.

Halfverharding dorpsbos Grijskerke

8 CONCLUSIE EN VERVOLGTRAJECT

8.1 Algemeen

Buitenom de kaders van het Groenbeleidsplan hebben we een kwalitatieve inventarisatie van de openbare ruimte uitgevoerd. In deelrapportage 4, Kwaliteitscatalogus Veere, staan de details omschreven. Hierbij kregen wij de indruk dat de onderhoudstoestand van het openbaar groen technisch gezien goed op orde is. Van onderhoudsachterstand is dan ook geen sprake. Daarnaast kenmerken vooral de dorpen, stadskernen zich door kwalitatief hoogwaardige beplantingsstructuren, welke dikwijls een duidelijke relatie hebben met de historische stedenbouwkundige opbouw. Buiten de echte centra is dit veel minder het geval. Er is relatief veel snippergroen aanwezig, dat tegen hoge kosten moet worden beheerd.

Met de actualisatie van dit Groenbeleidsplan is de eerste stap gezet op weg naar een geïntegreerd beheer binnen de gemeente Veere. Geïntegreerd wil in dit verband zeggen dat de betekenis van het openbaar groen niet op zichzelf staat, maar een wezenlijk onderdeel vormt van de openbare ruimte. Te veel is in het verleden het groen binnen de gemeente Veere los van de overige inrichtingsaspecten van de openbare ruimte tot stand gekomen. Dit geldt met name voor de stedenbouwkundige plannen welke in de tweede helft van de vorige eeuw tot stand zijn gerealiseerd. Een versnipperd en moeilijk te beheren groenareaal is hiervan het gevolg. De beleidsvisie pleit er dan ook voor om in de toekomst tot een integrale planning van de openbare ruimte over te gaan, waarbij straatprofielen in samenhang met de beplantingsopbouw tot stand komen.

8.2 Uitwerking Kenschets

In het Groenbeleidsplan is, meestal op hoofdlijnen de groenstructuur per kern beschreven. Voor het oplossen van de benoemde knelpunten is een nadere bestudering van de ruimtelijke samenstelling van de plek nodig. De stedenbouwkundige opbouw is hierbij van belang, maar ook de aangetroffen kwaliteiten van het groen zelf worden hierin meegewogen. In afzonderlijke werkplannen per dorp of groenobject moet de gewenste groenstructuur worden aangegeven.

Per project wordt ingegaan op de stedenbouwkundige opbouw van de betreffende kern en de bestaande groenstructuur. In deze fase komt ook de feitelijke kwaliteitsbeoordeling tot stand.

Een gewenste groenstructuur is deels te realiseren via de in het beheerplan voorgestelde beheermaatregelen. Indien de huidige verschijningsvorm van het groen essentieel afwijkt van de gewenste verschijningsvorm uit het werkplan dan zijn omvormingsmaatregelen noodzakelijk.

Ervaring heeft geleerd dat deze omvormingsmaatregelen voor een deel kunnen meeliften op het herbestrating-programma. Dit is vooral in de woon- en winkelstraten straten het geval. Hier kan dus (veelal op termijn) werk met werk gemaakt worden. In de overige plantsoenen en andere groengebieden waar omvormingsmaatregelen noodzakelijk zijn komen deze meer autonoom tot stand. De kosten aan deze projecten zijn te beschouwen als de echte investeringskosten die voortvloeien uit het werkplan.

Stimuleren groen karakter dorpen

Langs een aantal belangrijke wegen door de dorpen is het vanwege de beperkte beschikbare ruimte niet mogelijk om op gemeenteground binnen het wegprofiel te

komen tot een aanvaardbare groenstructuur. Een mogelijkheid om het groene karakter van dit soort wegen toch te versterken is het ter beschikking stellen van bomen aan de aanwonenden in deze straten.

De bomen langs de Dorpsstraat in Gapinge zijn hier een voorbeeld van.

Op meerdere plekken binnen de gemeente is een dergelijke aanpak zinvol. Gedacht wordt aan het ter beschikking stellen van bomen, afgestemd op de plek en de groeiplaatsomstandigheden. Ook kan ter bevordering van de aanleg van groene erfafscheidingen op specifieke plaatsen haagplantsoen ter beschikking worden gesteld.

In de kenschetsen per woonkern is hieraan geen specifieke aandacht besteed. Aanbevolen wordt door middel van een nader onderzoek aan te geven waar een dergelijke aanpak zinvol is.

8.3 Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR)

Met het bijwerken van het Groenbeheerplan zouden we voorheen dit traject afsluiten met een visie en een uitleg over het opstellen van de werkplannen per kern of per rayon. Intern gaan we deze werkplannen in de vorm van een werkbestek maken maar in de communicatie met onze inwoners en het bestuur zijn er landelijk nieuwe ontwikkelingen waarop wij in het vervolgtraject willen inspelen. Onder de naam IBOR, (I)ntegraal (B)eheer (O)penbare (R)uimte ontwikkelt men landelijk gereedschap om de kwaliteit van de openbare ruimte te beoordelen. Een kwaliteitscatalogus, deelrapportage 3, vormt hierbij het hart van de communicatie over de kwaliteit. Het is aan de medewerkers van de dienst Openbare Ruimte om aan de hand van het Groenbeleidsplan en de daaraan gekoppelde Beheervisie het "groene" deel van de openbare ruimte te beheren.

Naast het "groen" vormen ook de verhardingen, vuilnis, verlichting en bebording belangrijke onderdelen van de kwaliteit van de openbare ruimte. In een eerder stadium is de kwaliteit van het beheer van deze "grijze" of "rode" onderdelen in beheerplannen vastgesteld.

De opstelling van de kwaliteitscatalogus Veere voor de totale openbare ruimte is te vinden in deelrapportage 3. Hieraan wordt in een apart vervolgtraject de communicatie met de bestuurders en de burgers gekoppeld.

Uiteindelijk zullen inwoners, gemeenteraadsleden, medewerkers van de buitendienst en aannemers, met de kwaliteitscatalogus in de hand kunnen vaststellen of de Openbare Ruimte van de gemeente Veere, onderhouden wordt volgens de afspraken die we met elkaar gemaakt hebben.

8.4 Burgerparticipatie

De rol van de overheid neemt af. Ook bij het beheer van het openbaar groen gaan we een beleid uitwerken waarbij het mogelijk wordt dat burgers of bedrijven openbaar groen gaan beheren. Incidenteel lopen er wat kleine projecten, zoals de aanleg van het groen op een rotonde, bloemenkorven aan lantaarnpalen en het beheren van wat boomspiegels. Burgerparticipatie kan leiden tot extra kwaliteit of extra inkomsten van deelnemers, b.v. verenigingen. Burgerparticipatie kan echter nooit leiden tot legalisering van het oneigenlijk gebruik van het gemeente groen.

Bijlagen: kaarten groenzonering

8.0 Veere, Buiten de Veste en
Zanddijk

8.1 Gapinge

8.2 Vrouwenpolder

8.3 Serooskerke

8.4 Domburg

8.5 Oostkapelle, bungalowparken

8.6 Aagtekerke

8.7 Grijpskerke

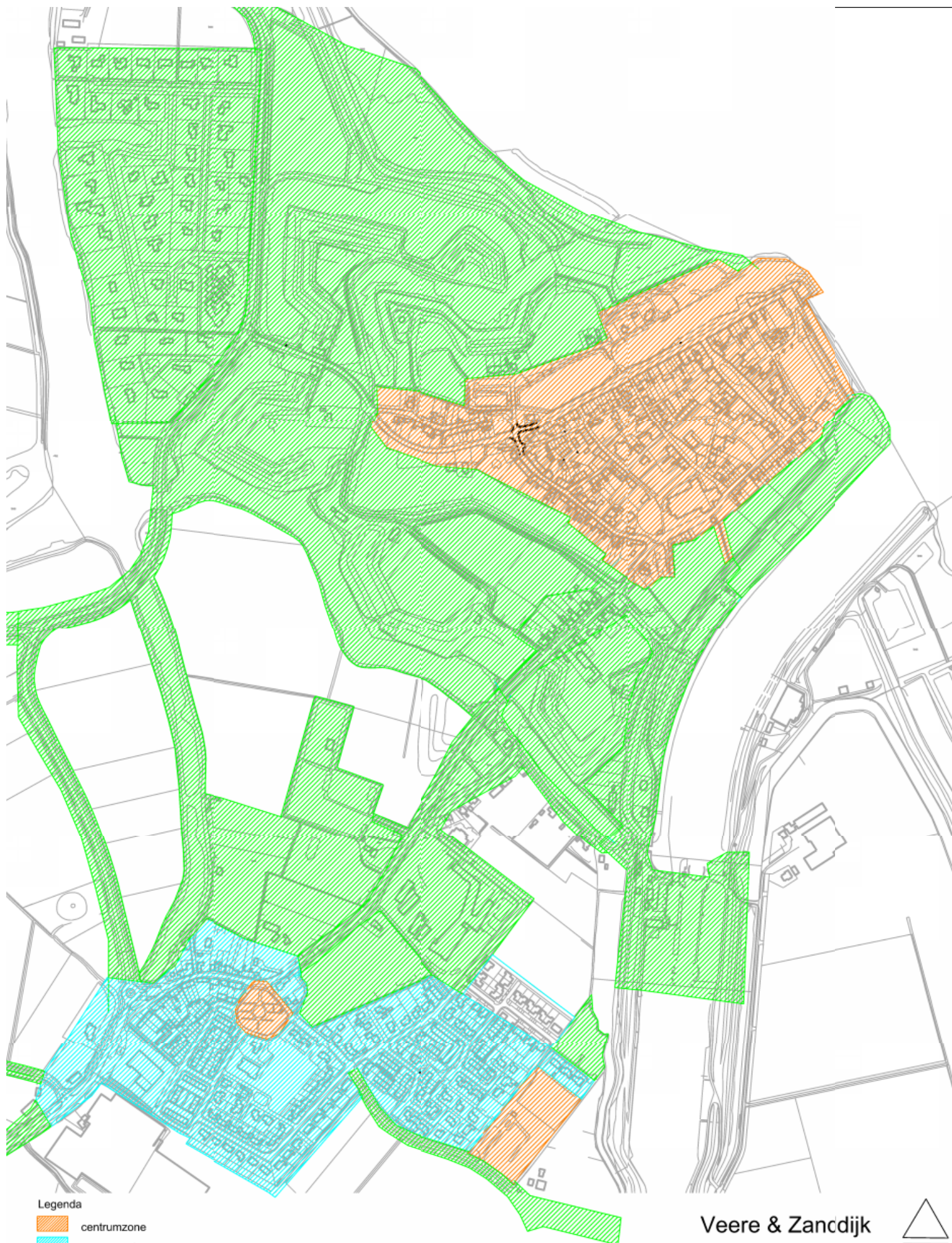
8.8 Meliskerke

8.9 Koudekerke

8.10 Biggekerke

8.11 Zoutelande, Joossesweg,
Zandput, Kustlicht.

8.12 Westkapelle

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Veere & Zanddijk

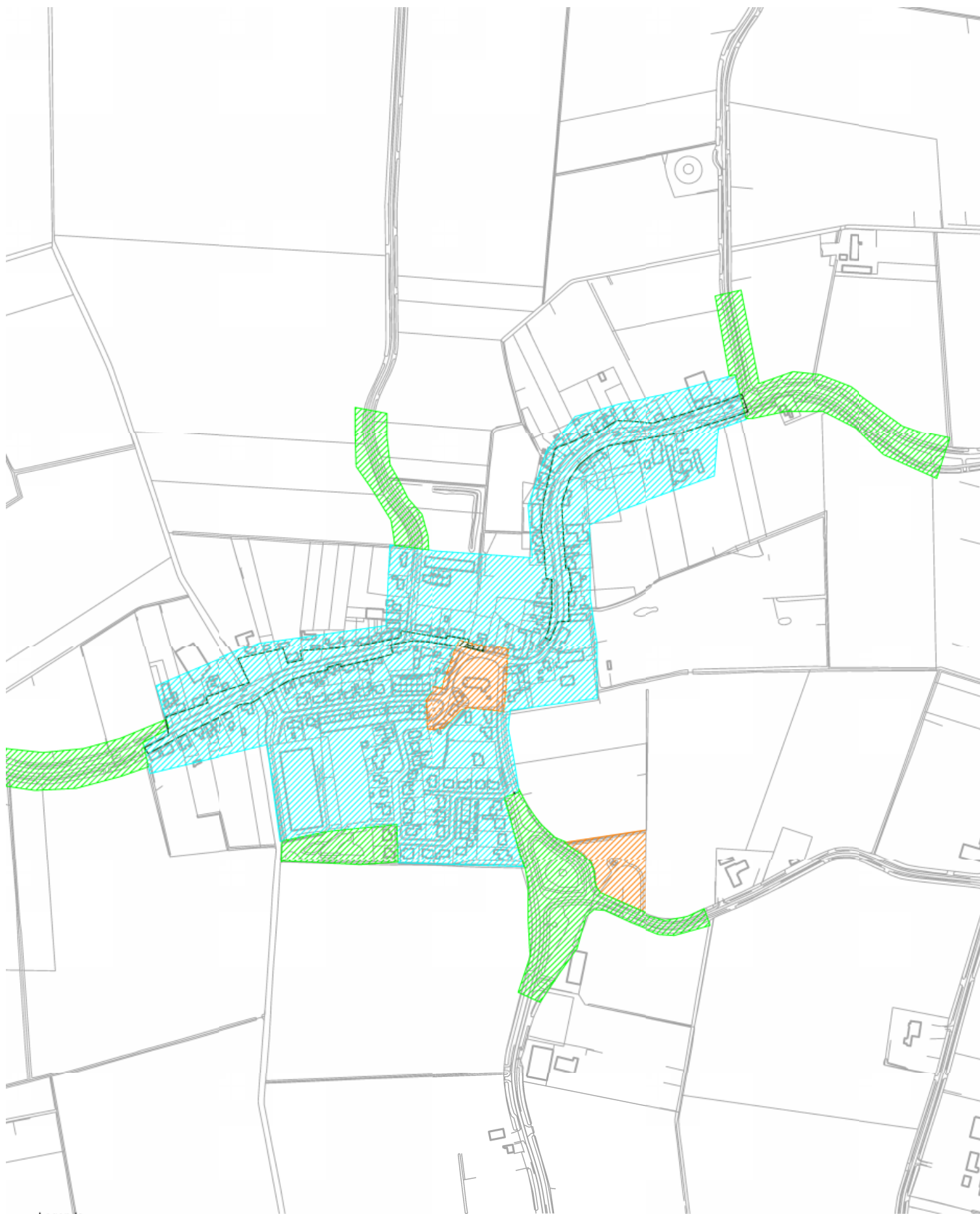
Groenzoneringskaart

GEEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Gapinge

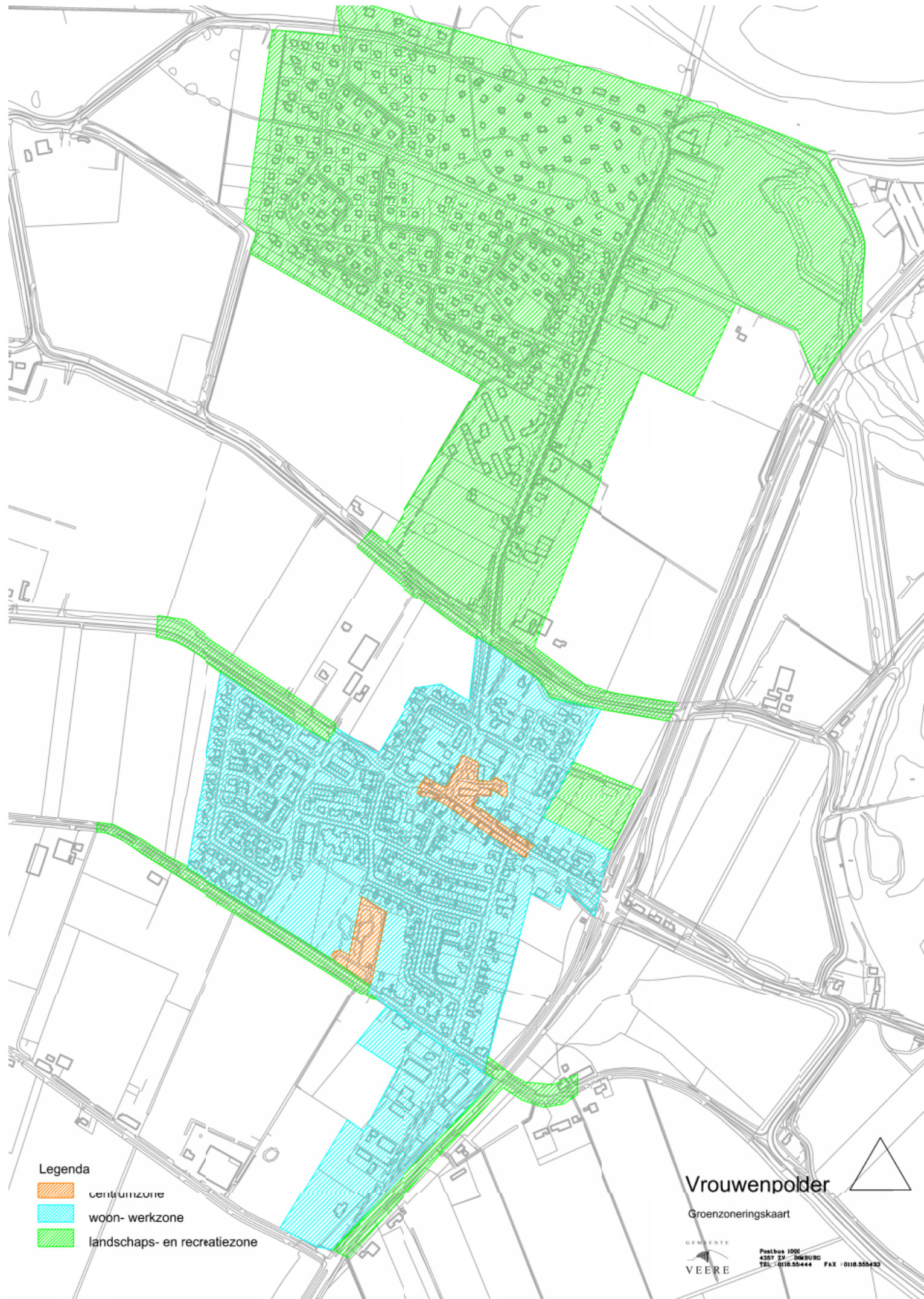
Groenzoneringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBUIJC
TEL : 0118.555444 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

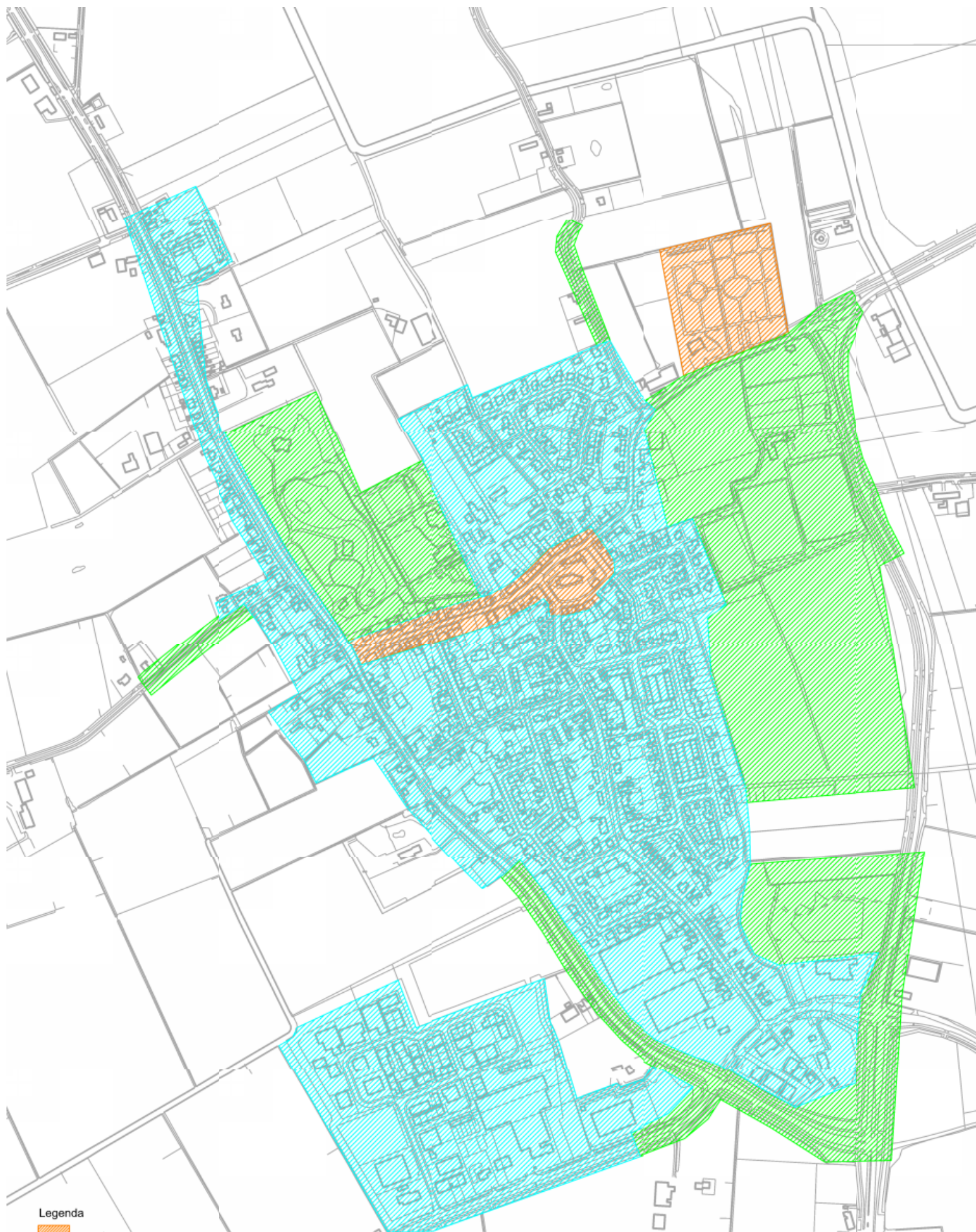
Vrouwenpolder

Groenzoneringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV OUDBURG
TEL : 0118.55444 FAX : 0118.55493

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

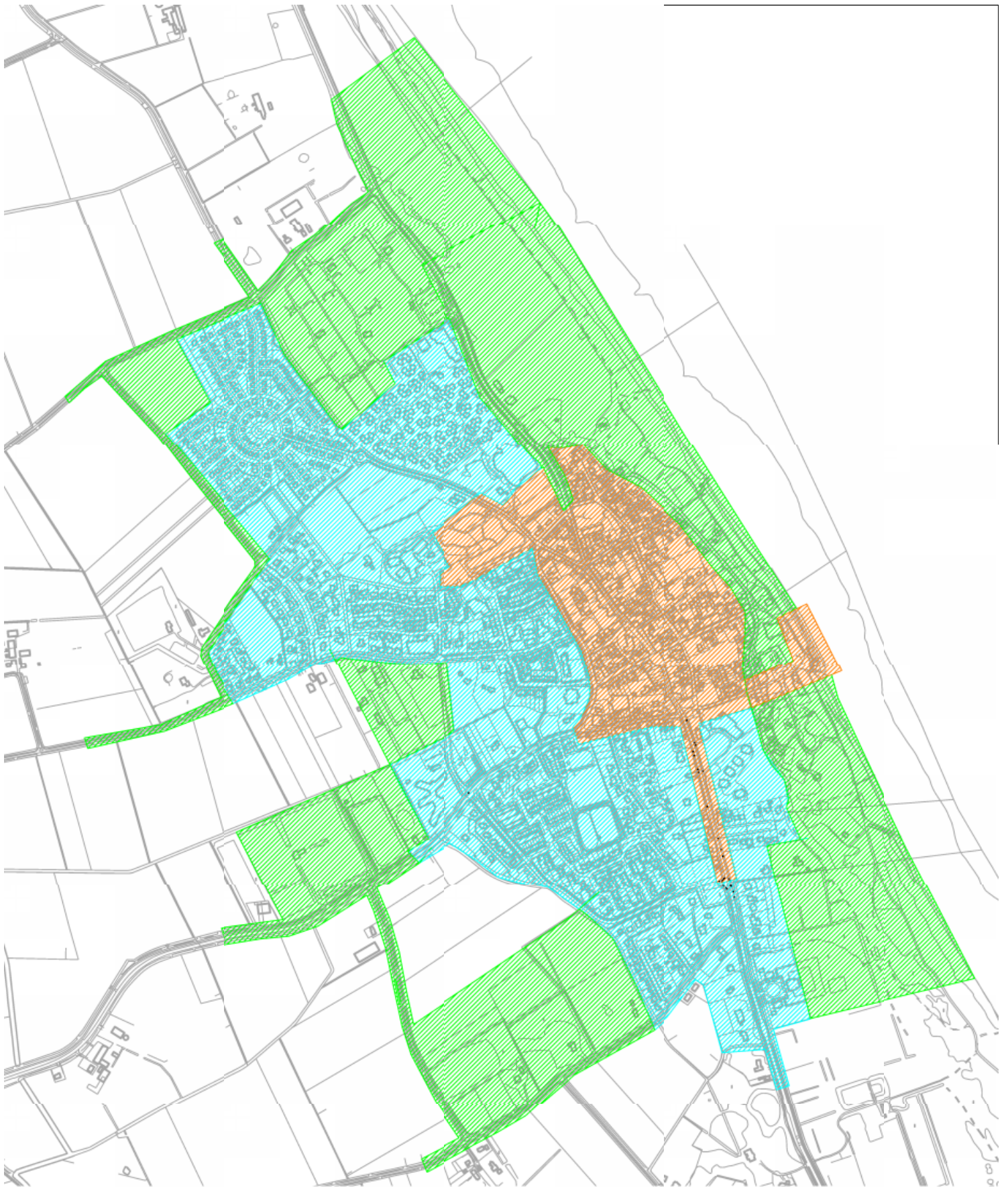
Serooskerke

Groenzoneeringskaart

GEEMEENTE
VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

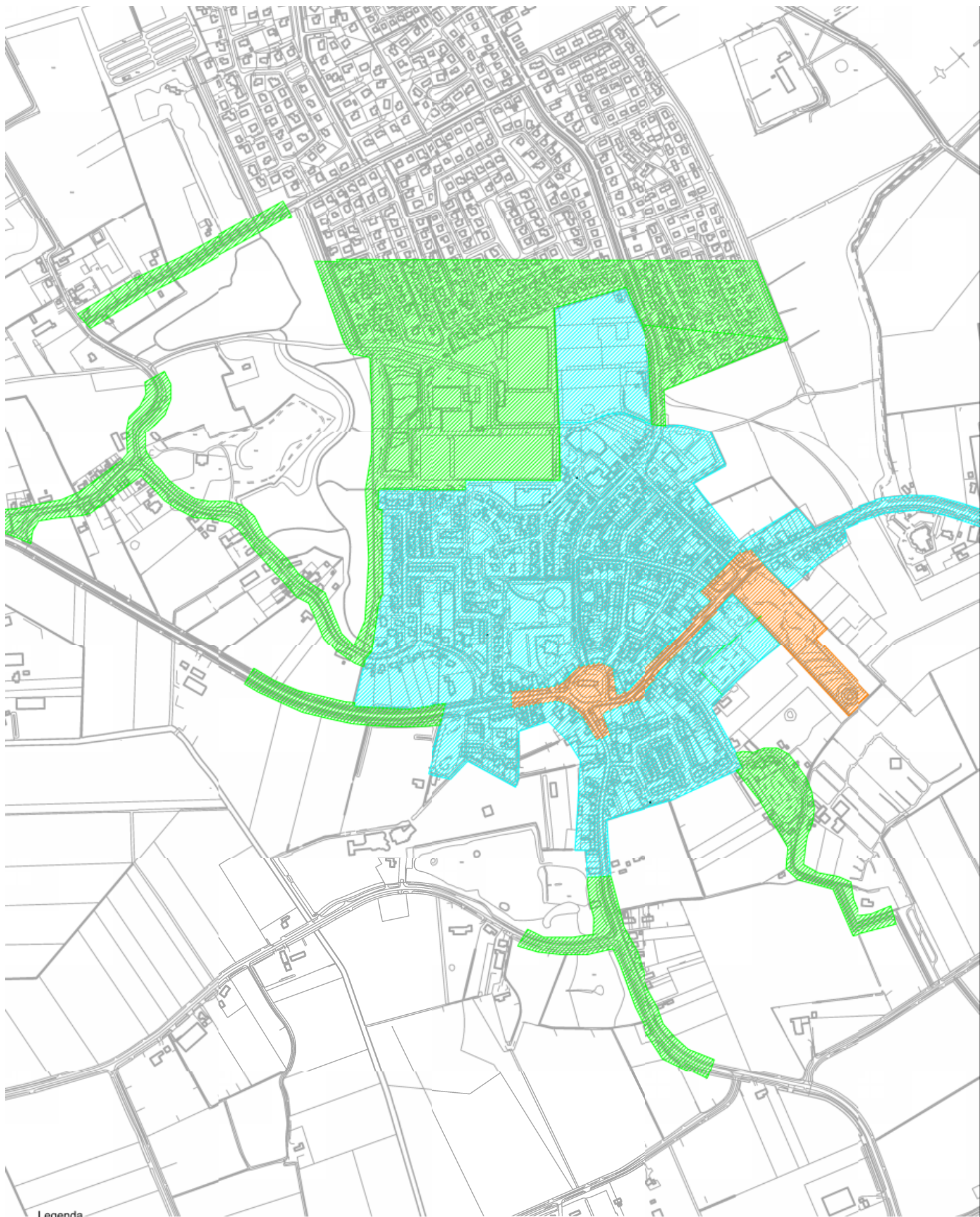
Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschapszone

Domburg

Groenzoneringskaart

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Oostkapelle

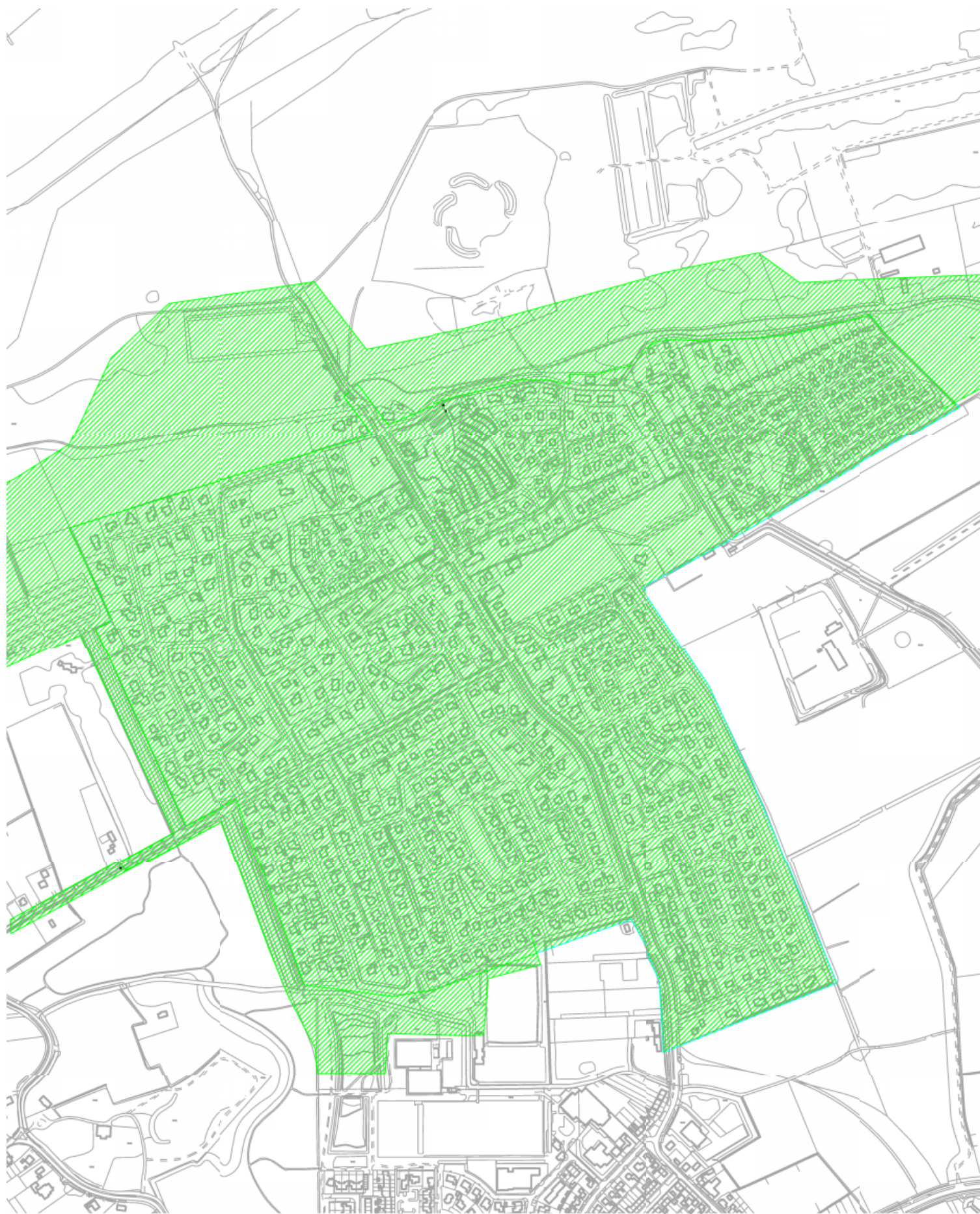
groenzoneeringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DOORBURG
TEL : 0118.555444 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

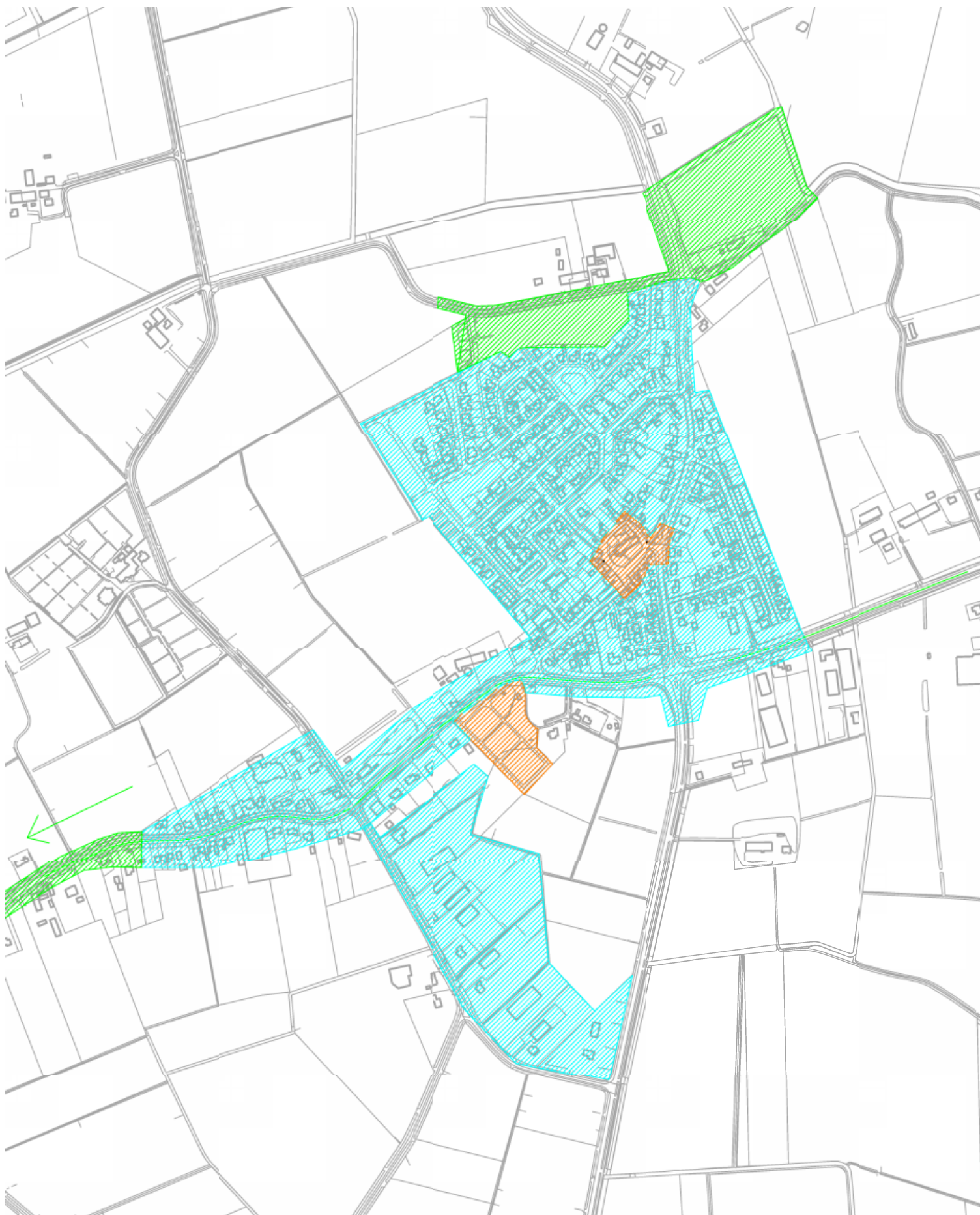
Oostkapelle bungalowparks
Groenzoneringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Aagtekerke

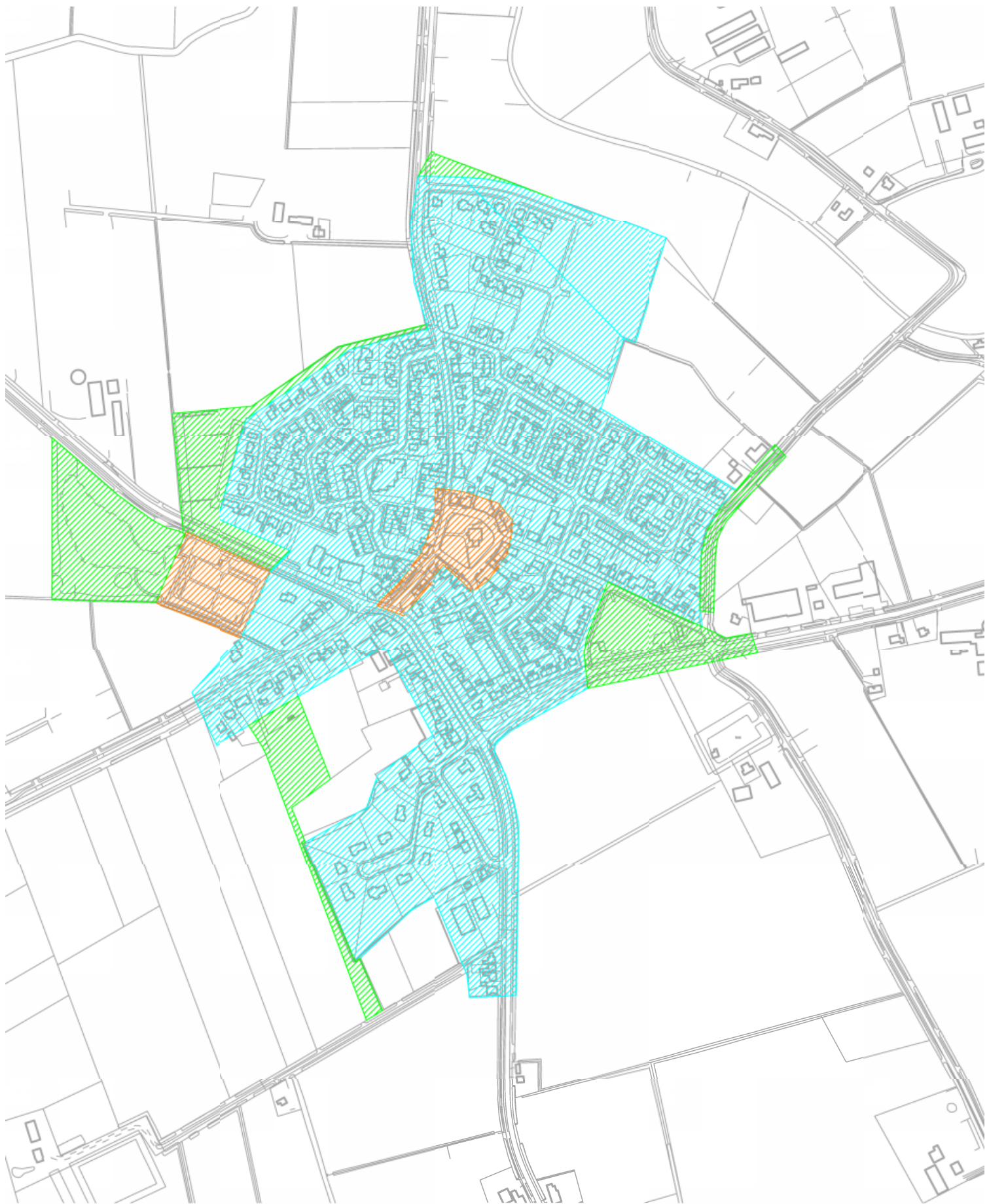
Groenzoneringsskaart

GEDEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Grijpskerke

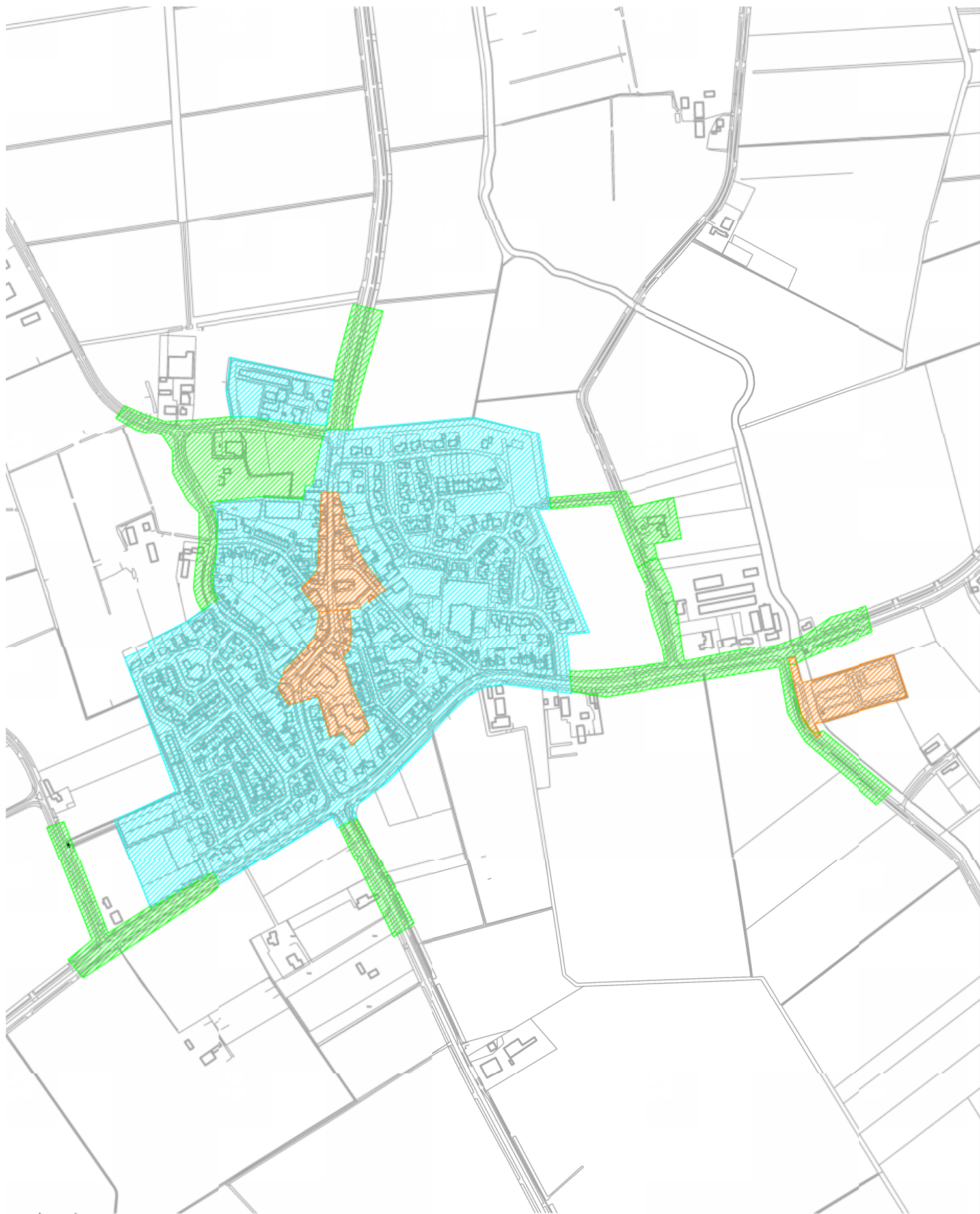
Groenzoneeringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4357 ZV DONBURG
TEL : 0118.555444 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Meliskerke

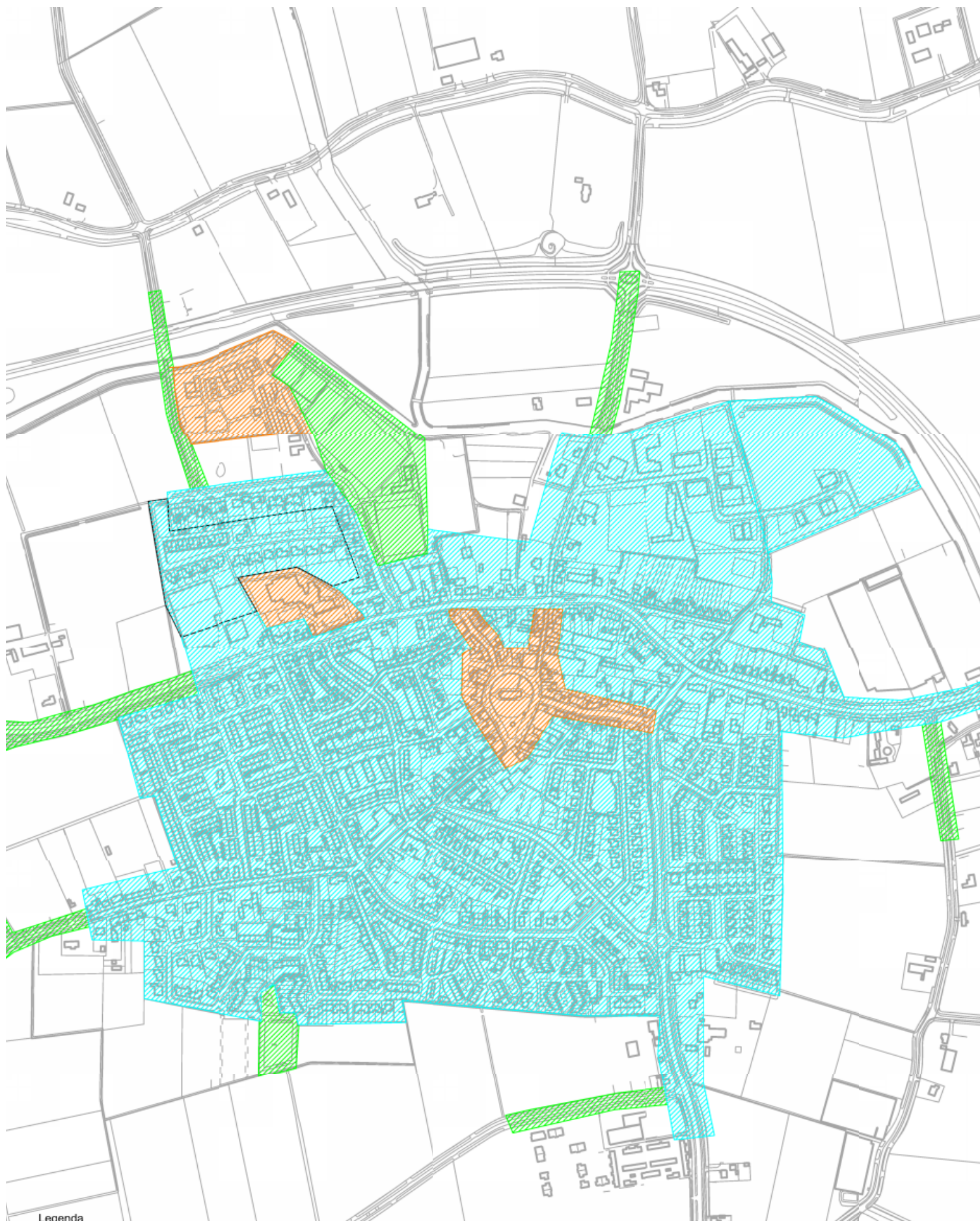
Groenzoneringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatie zone

Koudekerke

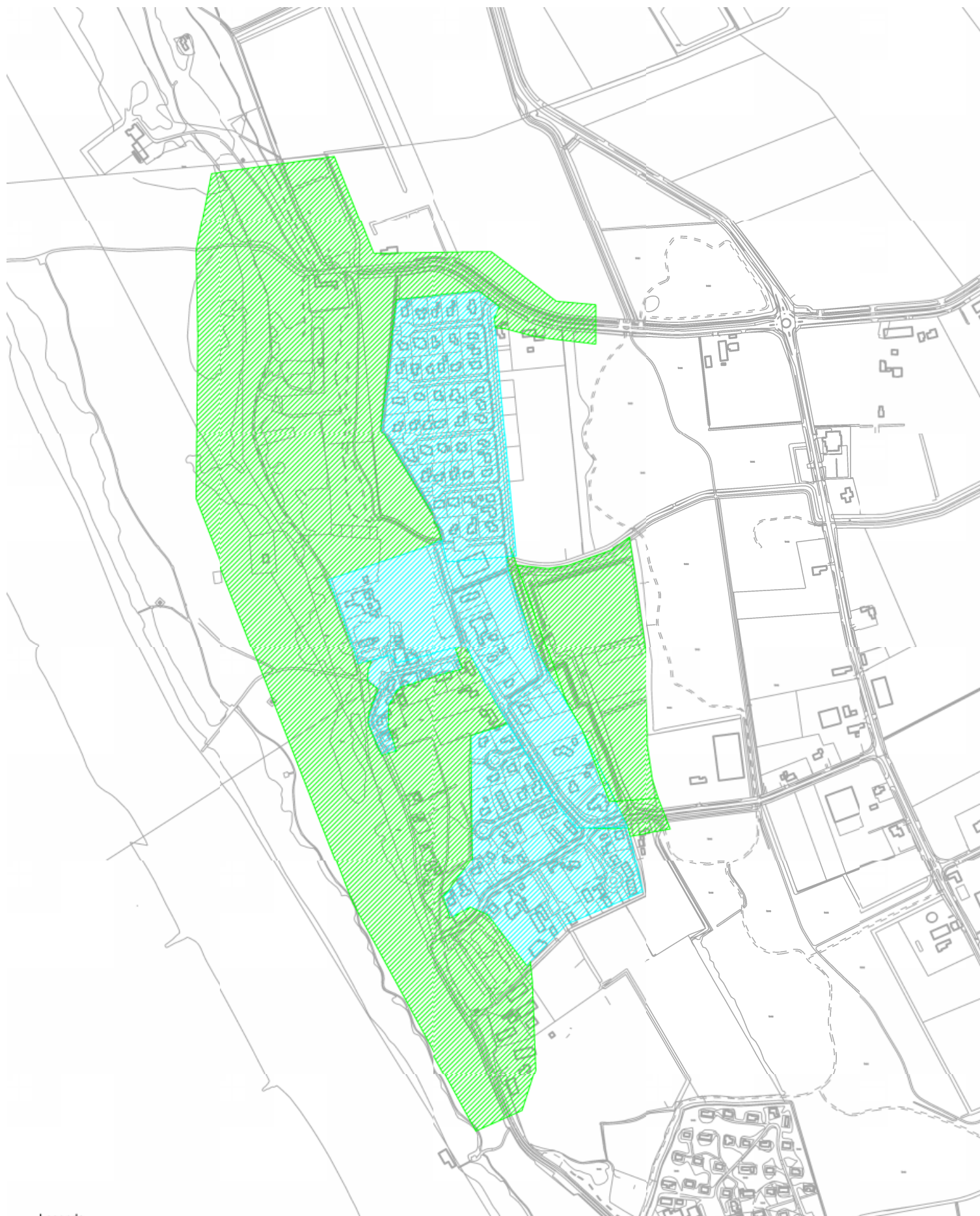
Groenzoneringskaart

GENEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

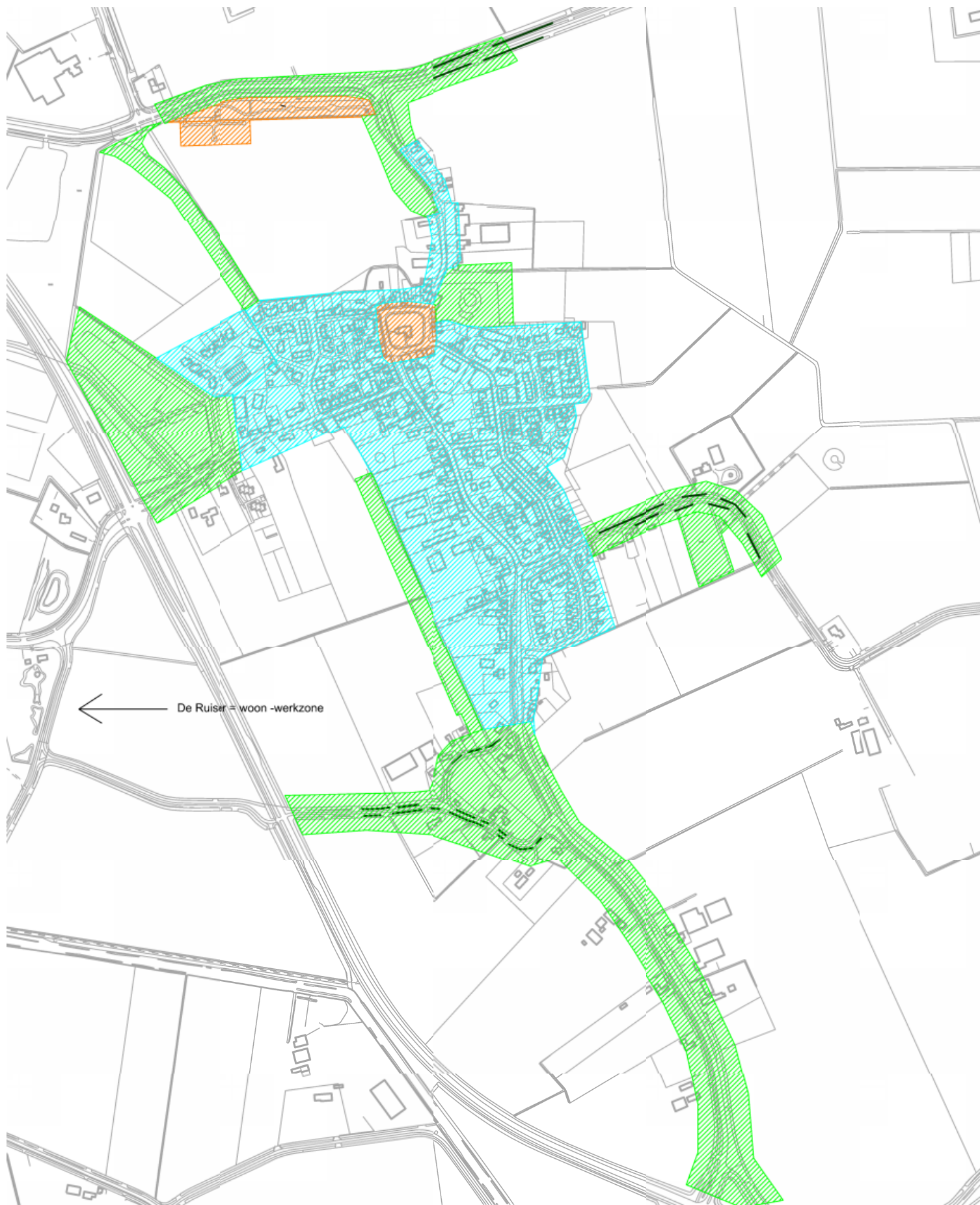
Dishoek

Groenzoneringskaart

GEMEENTE
VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONSBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

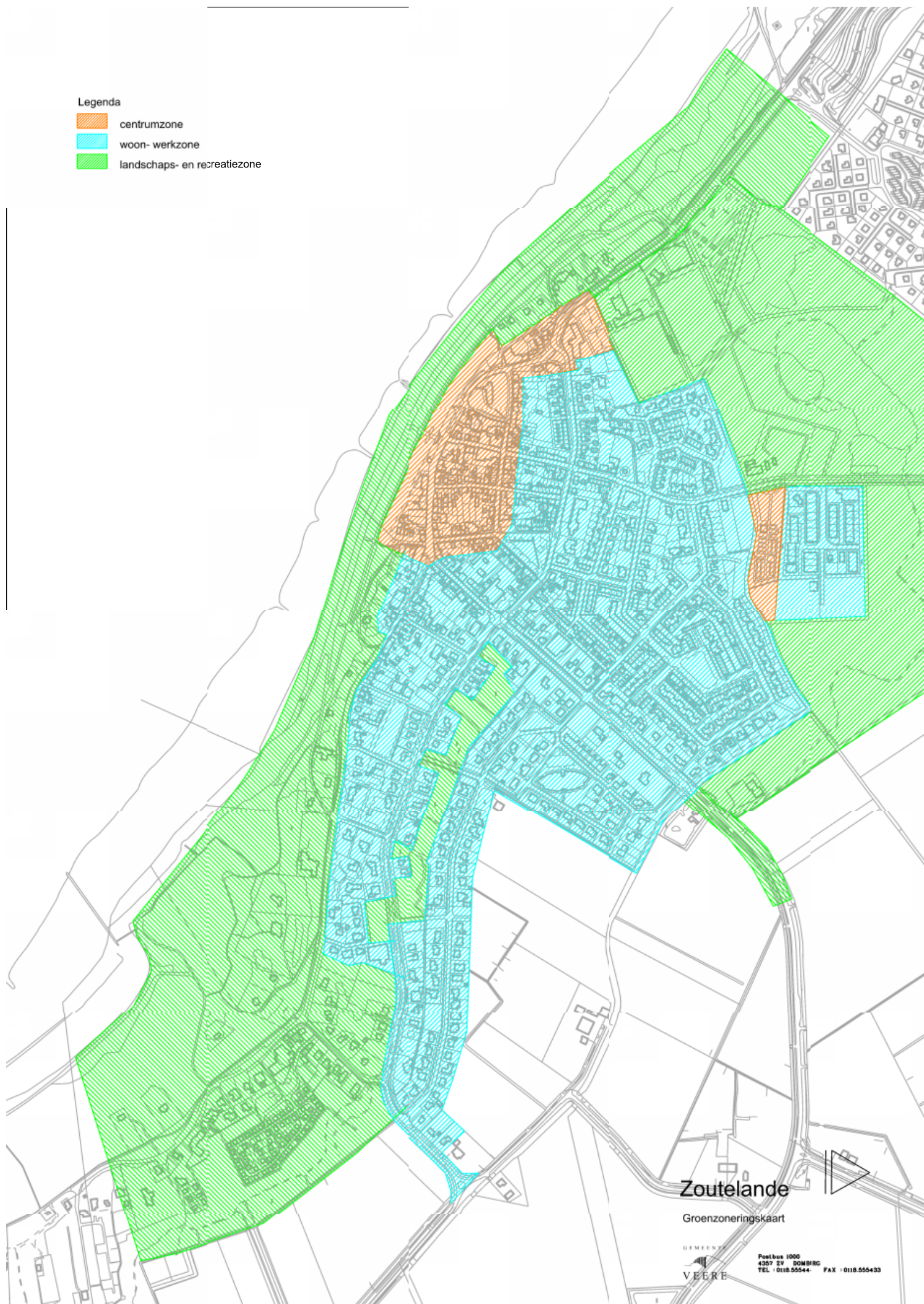
Biggekerke
Groenzoneringskaart

GEEMEENTE
VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBURG
TEL : 0118.555441 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

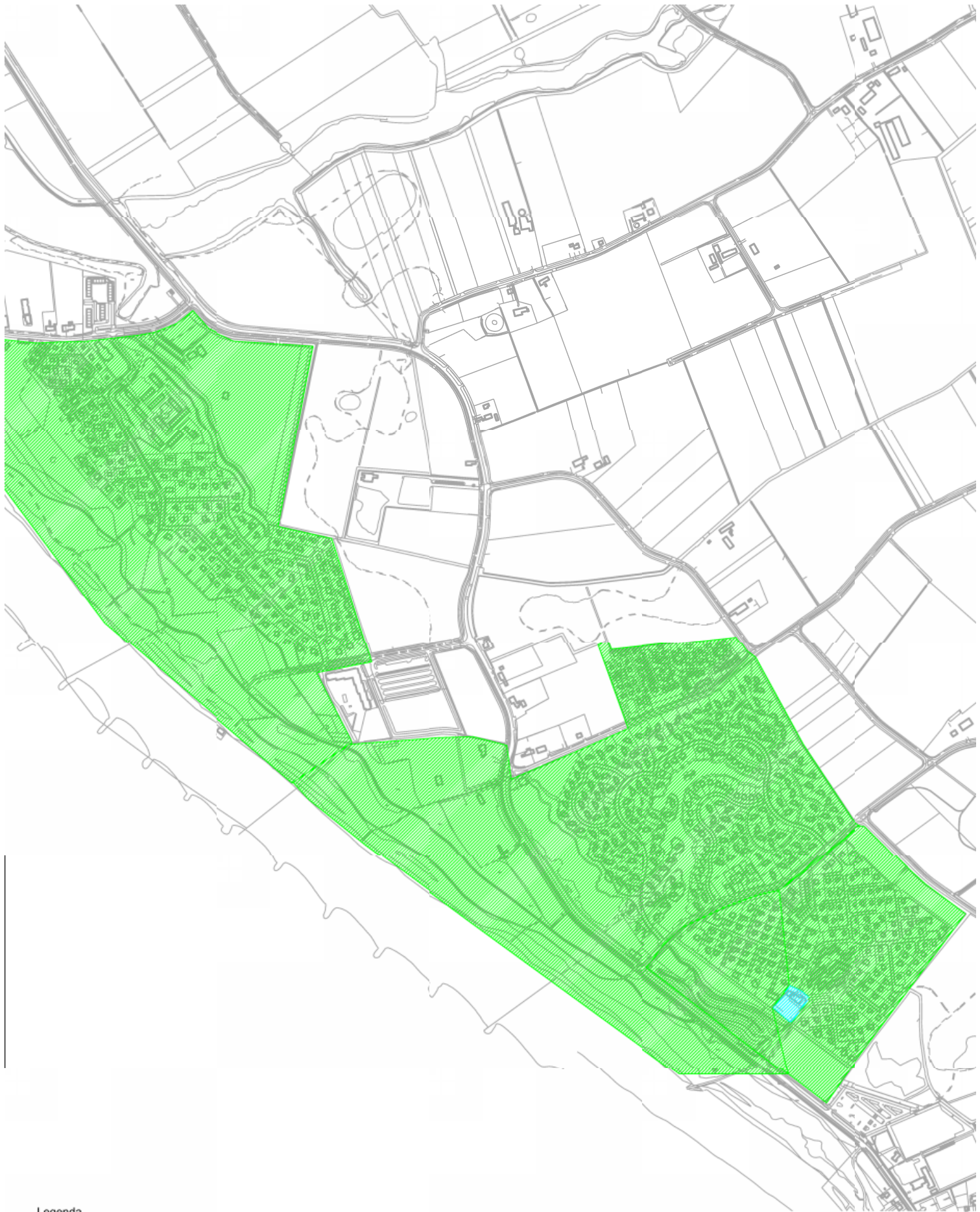

Zoutelande
Groenzoneringskaart

GEDEENTE

VEERE

Postbus 1000
4307 ZV DONBIRG
TEL : 0118.55544 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Joossesweg, Zandput, Kustlicht

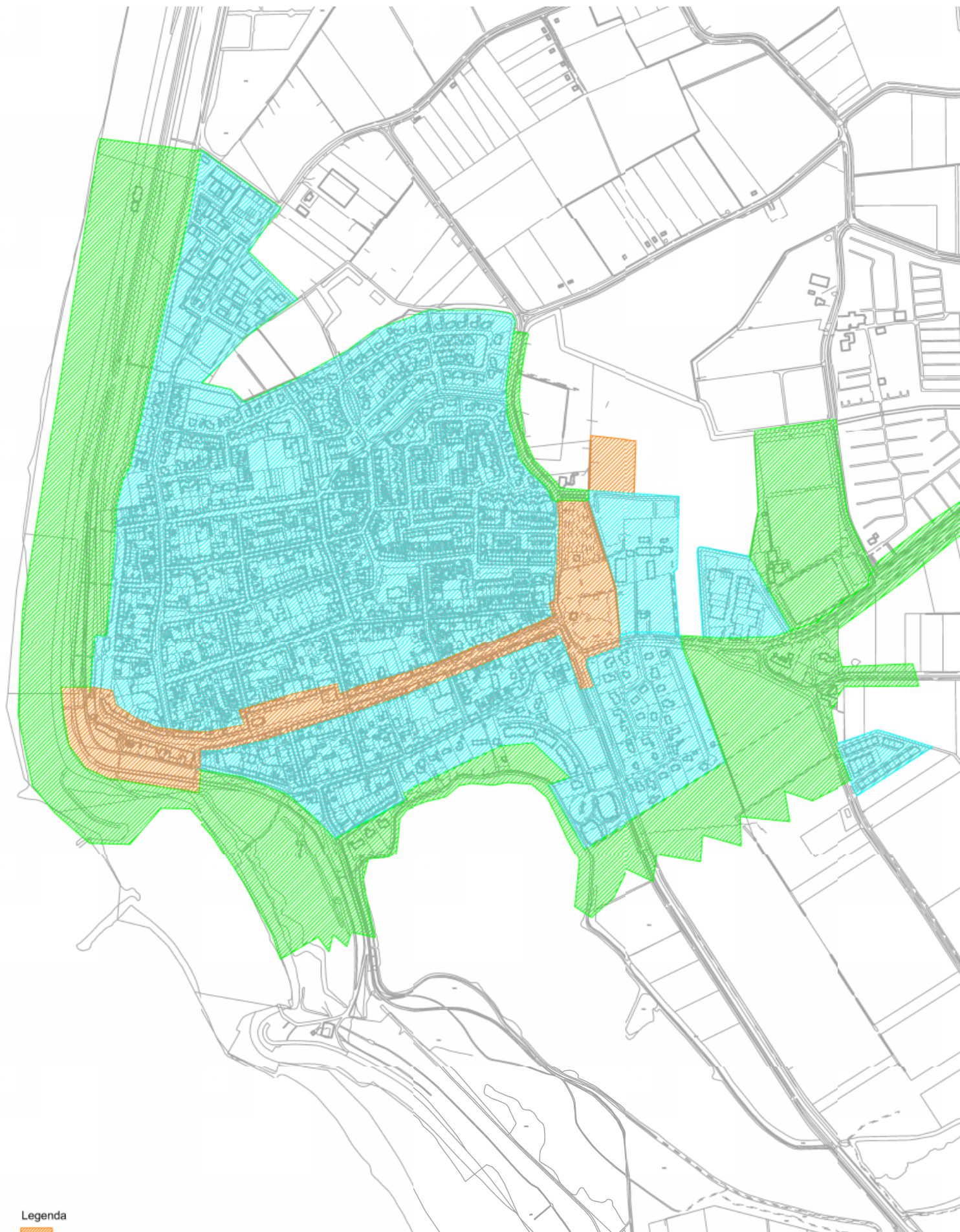
Groenzoneringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4357 ZV DOUWBURG
TEL : 0118.555414 FAX : 0118.555433

Legenda

- centrumzone
- woon- werkzone
- landschaps- en recreatiezone

Westkapelle

Groenzoneringskaart

GEMEENTE

VEERE

Postbus 1000
4397 ZV DONBURG
TEL : 0118.555414 FAX : 0118.555433